

ERKEKLİK VE BABALIK HÂLLERİ

YAŞAMA DAİR VAKIF
Uğraş Ulaş Tol - Demet Taşkan

ERKEKLİK VE BABALIK HÂLLERİ

YAŞAMA DAİR VAKIF
Uğraş Ulaş Tol - Demet Taşkan

ARAŞTIRMA VE YAYIN EKİBİ

Yazarlar Uğraş Ulaş Tol*, Demet Taşkan**

Araőtirma Koordinatörü Burcu Gündüz Maőalacı

AÇEV Proje Ekibi Hasan Deniz; Hilal Özuygun Kuőçul; Burcu Gündüz Maőalacı

KAPAK FOTOĞRAFI

Ahmet Görsev

Yapım MYRA

Koordinasyon Engin Doğan, Helin Akın

Tasarım Danıőmanı Rauf Kösemen

Yayın Kimlięi Tasarımı Alper San

Sayfa Tasarımı Serhan Baykara

Baskı Taymaz Matbaacılık ve Baskı Çözümleri Tic. Ltd. Őti.

İstanbul, Mayıs 2018

- * Yaşama Dair Vakıf kurucularından Uğraş Ulaş Tol yüksek lisansını Ankara Üniversitesi Siyaset Bilimi bölümünde, doktorasını ise ODTÜ Siyaset Bilimi kürsüsünde tamamladı. On beş yılı aőkın bir süredir, sivil toplum, sosyal etki, gençlik, yeni medya ve Aleviler, Kürtler, yeni dindarlar gibi kimlikler üzerine gerçekleştirilen niteliksel ve niceliksel araőtirmalarda yer aldı.
- ** Yaşama Dair Vakıf ekibinde uzman araőtirmacı olarak yer alan Demet Taşkan, saha çalışmaları ile başladığı araőtirma deneyimini toplumsal araőtirmaların tasarlanması, analizi ve raporlanması ile sürdürdü. Sivil toplum kuruluşları ile yürütölen çok sayıda projede araőtirmacı olarak yer aldı ve nitel araőtirma araçlarının uygulanması ve iőlenmesinde uzmanlaőtı.

Bu rapor Bernard van Leer Vakfı'nın desteğiyle hazırlanmıőtır.

AÇEV HAKKINDA

AÇEV 1993 yılında kuruluşundan bu yana, erken yaştaki her çocuğun güvende, sağlıklı, mutlu ve öğreniyor olması için çalışıyor. Ülkenin dört bir yanındaki ihtiyaç sahibi çocuklar, anne babalar ve genç kadınlar için bilimsel temelli eğitim programları geliştiriyor ve uyguluyor. Erken çocukluğun gelişimsel olarak yaşamın en kritik dönemi olduğuna dair bulgulardan hareket eden AÇEV, bu döneme yönelik müdahaleler ve savunuculuk faaliyetleri üzerinden fırsat eşitliği sağlamak üzere yürüttüğü çalışmalarını sürekli olarak araştırmalarla destekliyor. Uygulamalarında “ekolojik” yaklaşımı temel alarak, gelişen bireyin çevresini de eğitmek yoluyla gelişime katkıda bulunmayı hedefleyen programlar üretiyor. Okul öncesi yaş çocuğunu ve yakın çevresini güçlendirme amacıyla yola çıkan AÇEV, anne eğitimlerinin yanı sıra, baba eğitimleri, okul öncesi eğitimler, kadın okuryazarlığı, kadınların güçlenmesi gibi birçok alanda faaliyetlerini sürdürüyor.

AÇEV, eğitim programları ve saha çalışmalarının yanı sıra, toplumsal farkındalığı artırmak, bilinç ve destek oluşturmak üzere farkındalık ve savunuculuk faaliyetleri gerçekleştiriyor. Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri çerçevesinde de özellikle vurgu yapılan, erken çocukluk döneminde nitelikli eğitim, gelecek nesillerin yetiştirilmesinde ailelerin rolü, toplumsal cinsiyet eşitliği ve yaşam boyu öğrenme konularına tüm faaliyetlerinin içinde yer veriyor. Uygulamalarını ulusal ve uluslararası işbirlikleri ile gerçekleştiren AÇEV, yüz yüze eğitimlerinin yanı sıra internet ve mobil uygulamalar yoluyla da ve anne babalara ve okul öncesi öğretmenlerine programlarını ulaştırıyor.

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ - 6

YÖNETİCİ ÖZETİ - 8

GİRİŞ - 12

Sanal Etnografi - 13

Saha Araştırması - 14

Örneklem - 14

Yöntem - 14

BULGULAR - 16

I -ÇOCUKLUKTAN YAŞLILIĞA ERKEKLİK SÖYLEMLERİ - 16

Çocukluk - 17

Delikanlılık / Bekârlık - 18

Kocalık - 19

Babalık - 20

Yaşlılık - 21

Değerlendirme - 21

II - BABALIK SÖYLEM KÜMELERİ - 23

III – ERKEKLİK VE BABALIK ALGISI - 25

Bütünleşik Algı Haritası - Erkekler - 27

Bütünleşik Algı Haritası - Kadınlar - 28

Pozitif ve Negatif İlişki Kuran Kavramlar - 29

Babalık Algısı Kelime Bulutu - 31

IV – BABALARDA ALGI VE YAKLAŞIMLAR - 32

Aile Reisiği - 33

Kadının Çalışması - 33

Stereotipleştirme - 34

Kararlara Katılım - 35

Ev İşlerine Katılım - 37

Çocuk Bakımına Katılım - 38

V – BABALIK KATEGORİLERİ - 39

Geleneksel Baba - 43

Yeni Geleneksel Baba - 45

Hevesli Baba - 46

Gayretli Baba - 48

Çizgi Dışı Baba - 49

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME - 50

EK – ALINTILAR HAVUZU - 56

SUNUŞ

Çocuğu ve çocuğun yakın çevresini eğitim yoluyla destekleyerek gelişimine çok yönlü katkı sağlamayı hedefleyen Anne Çocuk Eğitim Vakfı (AÇEV), babaların çocuk gelişiminde ve bakımında daha etkili bir rol üstlenmesi için çalışmalarına 1996 yılında başladı. AÇEV'in ilk uygulaması olan Anne Çocuk Eğitim Programı'na (AÇEP) katılan annelerin talebi üzerine başlayan Baba Destek Programı (BADEP), kısa sürede AÇEV'in temel programlarından biri hâline geldi.

Baba Destek Programı, babaların çocuk gelişiminde ve bakımında sorumluluk üstlenmelerini, çocukları ile karşılıklı ve yakın ilişki kurmalarını, ilişkilerinde etkili yöntemler kullanmalarını hedeflerken, babalarda tutum ve davranış değişikliği sağlamayı amaçladı. 3-6 ve 7-11 yaşları arasında çocukları olan babalara yönelik, haftada bir oturum olarak 13 hafta boyunca uygulanan BADEP, 1996 yılından bu yana başta Milli Eğitim Bakanlığı olmak üzere farklı işbirlikleriyle 60.000 babaya ulaştırıldı. Bu süreçte programa dair birçok etki araştırması gerçekleştirildi ve programın içeriği, babalığın önemine ve etkisine yönelik dünya çapındaki yeni araştırma bulguları ve değişen toplumsal ihtiyaçlara göre çok defa yenilendi.

Babaların çocuklarının gelişimlerini desteklemeye yönelik tutumlarında ve çocukları ile ilişkilerinde önemli değişimler yaratan BADEP'in diğer bir sonucu da babalığın önemine ve etkisine dikkat çeken bir gündemi canlı tutması oldu. AÇEV, Baba Destek Programı ile başlayan süreçte, ailede, mahallede, arkadaş çevresinde, iş yerinde

“ilgili babalık” için destekleyici ortamların oluşturulması için kanıt temelli savunu faaliyetlerine başladı.

Türkiye’de Babalığı Anlamak Serisi, bu çalışmaları derinleştirmek üzere ülkemizde babalığın uygulanma biçimlerini, kaynaklarını, edinilme-aktarıma yollarını ve erkekliklerle ilişkisini anlamak üzere oluşturdu. Seri'nin alandaki tüm paydaşlar için de zengin bir tartışma ve öneri zemini oluşturması amaçlandı. Bu doğrultuda, Seri'nin içerisindeki araştırma ve yayınlarda babalık konusunu farklı perspektif ve metodlarla ele alınmasına özen gösterildi.

Seri'nin ilk raporu olan **Türkiye’de Babalık ve İlgili Babalığın Belirleyicileri**, Türkiye’de Babalık Araştırması'nın ortaya koyduğu babalık yapma davranışlarını bakım, yakınlık kontrol ve disiplin ekseninde değerlendirirken, kişisel özelliklerden toplumsal cinsiyet rollerine farklı faktörlerin bu davranışlar üzerinde belirleyiciliğini tartıştı. Seri'nin ikinci yayını olarak hazırlanan **Ebeveynlik, Erkeklik ve Çalışma Hayatı Arasında Türkiye’de Babalık Raporu** ise aynı araştırmanın nitel verilerine odaklanarak günümüzde babalığı çevreleyen statüler, roller ve anlamların tarihsel inşasına ve yapısal belirleyicilerine odaklandı. Seri'nin son yayını olan **Erkeklik ve Babalık Hâlleri Raporu** ise sanal etnografi ve bilişsel haritalama yöntemlerini kullanarak “erkeklik” ve “babalık” kavramlarının etrafında şekillenen toplumsal algının resmini çizerken toplumda mevcut babalık hâllerini ortaya koymayı amaçladı.

Seri'nin bu son yayını için Erkeklik ve Babalık Hâlleri Araştırması'nı hayata geçiren Uğraş Ulaş Tol ve Demet Taşkan başta olmak üzere Yaşama Dair Vakıf (YADA) Ekibi'ne ve Seri kapsamındaki tüm araştırma ve yayınları destekleyen Bernard van Leer Vakfı ile Türkiye Temsilcisi Yiğit Aksakoğlu'na teşekkürlerimizi sunarız.

Ülkemizde babalığın oluşumuna farklı pencerelerden bakarken erkeklerin ilgili babalara dönüşebilmeleri için imkânların izini süren bu çalışmaların yeni araştırma soruları, tartışmalar, uygulamalar ve politikalara esin sağlamasını umut ediyoruz.

AÇEV olarak kurucularımızdan Prof. Dr. Çiğdem Kağıtçıbaşı ile bir arada, omuz omuza son kez düşünmemize, üretmemize, değer yaratmamıza vesile olan Türkiye'de Babalığı Anlamak Serisi'ni onun değerli anısına ithaf ederiz.

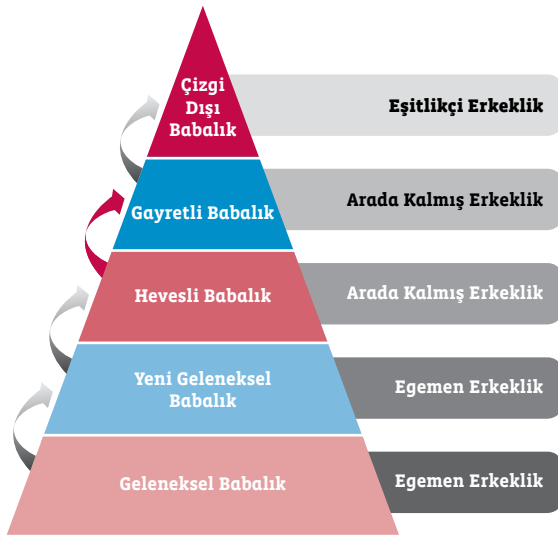
YÖNETİCİ ÖZETİ

Bu araştırmada iki amaçla yola çıkıldı. Bunlardan ilki toplumun “erkeklik” ve “babalık” kavramları üzerine nasıl düşündüğünü, bunları başka hangi kavramlarla yan yana koyduğunu ortaya çıkarmak ve bu kavramlar etrafında şekillenen toplumsal algının resmini çizebilmektir. Araştırmanın ikinci amacı ise toplumdaki babaları toplumsal cinsiyet perspektifini de içeren çeşitli kriterler etrafında kümeleyerek, toplumda mevcut babalık hâllerini ortaya koymaktır. Bunun için nitel ve nicel araçlar içeren bir araştırma yöntemi seçildi. Öncelikle bir masa başı çalışması yapılarak sanal dünyada erkeklik ve babalık üzerine yaygınlaşmış söylem öbekleri tespit edildi. İkinci aşamada ise bilişsel haritalama çalışması ve mülakatlardan oluşan bir algı araştırması yürütüldü. Bu aşamada toplanan verilerden babalık hâllerine yönelik çeşitli endeksler oluşturuldu ve bu endeksleri temel alan beş farklı babalık

kategoriye meydana getirildi. Bu kategoriler ve her birine karşılık gelen erkeklik kategorileri aşağıdaki şekilde sunuluyor.

Bu piramit, tabanında en yaygın ve en hâkim “Geleneksel Babalık” kategorisinin yer aldığı, bu kategorinin söylemlerinin üst kategorilere de taşındığı, kategoriler arasında yukarı doğru hareketliliğin gerçekleşebildiği bir yapıyı oluşturuyor. Araştırma sonuçlarına göre **Geleneksel Babalar** toplumda en yaygın kategori; babaların üçte birinden fazlası geleneksel baba özelliklerini sergiliyor. Onları **Yeni Geleneksel Babalar** takip ediyor. Babaların diğer üçte birinden fazlasını oluşturan kesimini de **Hevesli** veya **Gayretli Babalar** oluşturuyor. **Çizgi Dışı Babalık** kategorisi ise toplumda yok denecek kadar az.

Geleneksel Babalık kategorisi değişime kapalı, otoriter ve çocuklara mesafeli bir babalığı temsil ediyor. **Yeni Geleneksel Babalık** kategorisi geleneksel babalığın değerlerini benimsemekle birlikte özellikle kız çocuklarıyla ilişkisinde mesafeleri aşmaya başlamış babalardan oluşuyor. **Gayretli Babalık** kategorisinde geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin aksine hareket eden ve bunu bir zorunluluk olarak yapan babalar yer alıyor. Gayretli babalık ile yeni geleneksel babalık arasında yer alan **Hevesli Babalık** kategorisini, yine geleneksel babalık algısını taşımaya devam eden fakat kendi kararı ve tercihi ile gayretli babalık davranışları sergilemeye başlayan, dolayısıyla bu konuda en kritik dönüşümü gerçekleştirmekte olan babalar meydana getiriyor. Bütünüyle eşitlikçi ve çocuklarıyla

ilişkilerinde mesafeleri tamamen kaldırmış babalardan oluşan **Çizgi Dışı Babalık** kategorisi ise toplumda görünür bir yaygınlığa sahip değil.

Yukarıda tarif ettiğimiz farklı babalık tecrübelerine karşın, genel olarak günümüzde babalığın (ataerkil) erkeklığe göre ve (ataerkil) erkeklığe rağmen olumlu dönüşümler geçirdiği söylenebilir.

- **Babalık, (ataerkil) erkeklıği dönüştürmek, ehlileştirmek için önemli bir fırsat yaratıyor.** Babalık söylem, algı ve pratiklerine dair bulgular, egemen erkeklık özelliklerinin “baba olma” hâliyle birlikte değişime ve dönüşüme yönelik müdahalelere açık hâle geldiğini gösteriyor.
- Sosyal medyada sıklıkla paylaşılan söylemlerdeki **erkeklık algısında negatif olarak görülebilecek kavramlar daha az yer tutuyor; zira, bu kavramların işaret ettiği davranışlara belli oranlarda tolerans var. Babalık söz konusu olduğunda ise bu davranışlar meşru görülüyor.** Babalık söyleminde olumlu ve romantize özellikler öne çıkıyor. Kıskançlık, çapkınlık, otoriterlik, baskıcı ve kavgacı olmak, alkol almak, şiddet gibi kavramlar **egemen erkeklık söyleminde “meşru ve makbul”, “erkeği erkek yapan özellikler”** olarak görülürken, **babalık söyleminde hoşgörülle karşılanmayan özelliklere** dönüşüyor.
- Algı haritaları da benzer bir sonuca işaret ediyor: Hem negatif hem de pozitif kavramlar, “babalık” kavramı ile “erkeklık” kavramıyla kurduğundan daha güçlü bir ilişki kuruyor. Babalık algısı, babalığın erkeklerin yaşamında **olumlu özelliklerin daha da olumlu hâle gelmesi gerektiği düşünülen, olumsuz özelliklerin ise daha fazla eleştirildiği** bir özellik sergiliyor. Bu anlamıyla babalık, erkeklığın ehlileştiği bir dönem olarak görülüyor.
- Araştırma bulguları, erkeklerin ev işlerini yapmasalar da çocuk bakımına kısmen de olsa katıldıklarını gösteriyor. Bu bulgu da, babalıkla birlikte eşitlikçi yönde bir değişimin gerçekleşmesi potansiyeline işaret ediyor.
- **Geleneksel babalık aşınıyor.**
  - Babalık dendiği zaman bir çırpıda akla gelen geleneksel babalık değerleri - baba dağ gibidir, çınardır, evin direği, ailenin reisidir, güçlüdür, fedakârdır, kahramandır, koruyucudur gibi özellikler - bütün söylemlere ve babalık hâllerine yayılıyor. Öte yandan **otoriterlik, dediğim dediklik, kararlarda son sözü söyleme, mesafeli olma gibi özellikler**, babalık kategorileri geleneksel babadan gayretli babaya doğru ilerledikçe etkisini ve yaygınlığını yitiriyor.

Babalık algısının içerdiği kavramlar, belli ağırlık noktalarında kümeleniyor.

Bu kümeler şöyle sıralanabilir:

- **Geçim Sağlama**, ihtiyaçları karşılama, çalışma, sorumluluk alma, eve ekmek getirme
- **Yeni Sorumluluklar Alma**, ilgilenme, sevgi, destek olma, arkadaş olma
- **Otorite Olma**, güçlü, dayanak, aile reisi, otorite olma
- **Sahip Çıkma**, koruma kollama, namusuna sahip çıkma, bir arada tutma, örnek olma

Bu başlıklar arasında en güçlü olanının Geçim Sağlama olduğu, Yeni Sorumluluklar Alma başlığındaki kavramların ise henüz çok güçlü olmamakla birlikte ön plana çıkmaya başladığı görülüyor. Geleneksel olarak babalığı kutsal kılan Otorite Olma ve Sahip Çıkma başlıklarının ise toplumsal algıda geri planda kaldığı gözlemleniyor. Bu durum bize babalık algısında **otoriter babanın yerini geçim sağlayan babanın almaya başladığını** gösteriyor.

- **Aile reisi hâlâ erkek, ama kadının payı artıyor.** Babaların yüzde 67'si ailenin reisi erkektir diyor. Ancak bunların yüzde 10'luk kısmı erkeğin yüzde 51 oranında, yüzde 16'lık bir kısmı ise yüzde 60 – 80 oranında aile reisi olduğunu, geri kalan payın kadınlara ait olduğunu söylüyor. **Aile reisliğinin tamamen erkeğe ait olduğunu söyleyen babaların oranı ise tüm babaların yarısından az (yüzde 41).**
- **Pratik teorinin önünde gidiyor.**
  - Hem erkeklerde hem de kadınlarda toplumsal cinsiyet konusundaki kalıpyargıları ölçtüğümüz **Stereotipleştirme ve Aile Reisliği** endekslerindeki ortalamalar, gündelik aile yaşamında babanın katılımına işaret eden **Çocuk Bakımı ve Ev İşlerine Katılım** endeks ortalamalarının altında kalıyor, bir

başka deyişle **kalıpyargıları güçlü babalar, o kalıpyargılarla çelişkili bir pratik içerisinde olabiliyor.**

- Benzer şekilde yapılan görüşmelerde de babaların ev içerisinde daha fazla sorumluluk üstlendiği, ancak söylem düzeyindeki değişimlerin sınırlı olduğu gözlemleniyor.
- **Kız çocukları değişimi tetikliyor.** Kız çocuklarının değerine yönelik algının güçlendiğini babalarda, onları korumak ve yakınlık kurmak ihtiyacı gözlemleniyor. Yeni geleneksel babalar kız çocuklarına karşı koyamayışları, hevesli babalar ise gelecekte başka erkekler karşısında güçlü duran bir çocuk yetiştirme arzusu nedeni ile çocuk yetiştirmede ve ev işlerinde daha fazla rol almaya yöneliyor.

Araştırma bulguları hâkim erkeklik ve babalık söylemleri ile toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin kalıpyargıların babaların algısında hâlen güçlü bir biçimde yer bulduğunu gösteriyor. Bu tabloyu kadınların benzer söylem ve yargıları, yer yer erkeklerden de güçlü bir biçimde benimsiyor olması karamsarlaştırıyor. Öte yandan kutsal ve romantize edilmiş babalık algısını oluşturan kavram kümeleri arasında "Otorite Olma" ve "Sahip Çıkma" görevlerinin geri planda kalarak "Geçim Sağlama" ve "Yeni Sorumluluklar Alma" görevlerinin öne çıkması, aile reisliğinde kadınların da pay sahibi olarak görülme başlanması söylem düzeyindeki değişimleri gösteren bulgular olarak dikkat çekiyor.

Söylemsel tutarlılık pratikte ise çatlaklar veriyor. Babaların aile yaşamı içerisindeki davranış biçimlerinin, söylemlerindeki katılıkla örtüşmeyen, görece daha eşitlikçi ve paylaşımcı bir anlayışa işaret ettiğini söylemek mümkün. Bulgular babaların (hâlen çok sınırlı olmakla birlikte) geçmişe göre daha fazla ev işlerine ve bundan daha da fazla olmak üzere çocuk bakım ve yetiştirme işlerine belli ölçülerde katılım gösterdiğini ortaya koyuyor. Çocuklarla

kurulan ilişkide mesafelerin azaldığı, kız çocuklarına daha fazla değer verildiği, ilgilenme, dinleme gibi davranışların yaygınlaşmaya başladığı gözlemleniyor. Pratikteki bu farklılaşmaya katkıda bulunan unsurların neler olduğuna bakıldığında, babaların kendi babaları ile kurdukları problemlili ilişkileri kendi çocuklarıyla tekrar etmek istememeleri, kız çocukları ile ilgili kaygılar, çocuk yetiştirmenin getirdiği yükler ve geçim sıkıntısı gibi faktörlerin öne çıktığı görülüyor.

Bu sayılanların farklı babalık kategorilerine göre ne gibi özgünlükler sergilediğinden de kısaca söz edelim. Pratiğin teorisinin önünde gittiği gözlemi tüm babalık kategorileri için geçerli olmakla birlikte söylem düzeyinde en eşitlikçi babaların çizgi dışı babalar ve gayretli babalar olduğu, hevesli babaların davranışları açısından gayretli babalara, algı açısından ise geleneksel ve yeni geleneksel babalara daha yakın olduğunu söylemek mümkün. Dolayısıyla hevesli babalar teori ile pratik arasındaki farkın en çok açıldığı kategoriyi, kendinden bir önceki kategoriye göre en büyük adımı atmış babaları oluşturuyor. “Geleneksel / yeni geleneksel babalık hâlinde kendi seçimiyle vazgeçen, içinde bulunduğu topluluktaki baskıyı hisseden ancak buna direnen, rol model olarak gayretli babalık değerlerini geleneksel ve yeni geleneksel babalara ulaştıracak bağlantı noktasını oluşturan “hevesli babalar,” babalık çalışmalarının odaklanabileceği en kritik babalık kategorisini meydana getiriyor. Öte yandan kendi kültürel çevrelerinden farklılaşmaları hevesli babaların kendi seçimleriyle – keyfi olarak – gerçekleştirdikleri bir durum. Bu yüzden davranışlarının sürekliliği ve yaygınlaşmasında, hevesli babaların bu girişimlerini özellikle kendi çevreleri için meşru ve itibarlı kılabacak, yapıp ettiklerinin değerini vurgulayacak ve bunları savunmalarını sağlayacak mesajların dolaşıma girmesinin etkili olacağı ileri sürülebilir. Bu bağlamda kız çocuğu sahibi olmanın önemli farklılara işaret ettiğini gözlemledik. Kız çocuklarının başta cinsel taciz ve şiddet olmak üzere

birçok olumsuzlukla karşılaşacak olması ihtimali hevesli babalar için önemli bir endişe kaynağı. Dolayısıyla babaların kız çocuklarını bu durumlardan korumak için atacağı adımlar onlara meşru bir zemin sağlıyor. Buna odaklanan mesajlar hevesli babaların davranış biçimlerinin sürekliliğinin sağlanması ve keyfi değil de zorunlu hâle gelmesi üzerinde etkili oluyor. Öte yandan yeni geleneksel babaların geleneksel babalardan ayrılmalarını sağlayan önemli bir özelliğinin kız çocuklarına düşkünlük ve bu ilişkinin yarattığı dönüşüm olduğunu hatırlarsak, hevesli babalar için davranış değişikliğinin yer etmesini sağlayan mesajların, yeni geleneksel babalar için harekete geçirici mesajlar hâline gelebileceğini öngörebiliriz.

Hem teori hem de pratikte geleneksel tutum ve davranışlara bağlı kalan ve bununla ilgili bir savunmaya da ihtiyaç duymayan geleneksel babaların doğrudan kurulan bir iletişime açık olmadığı gözlemleniyor. Öte yandan babaların büyük bir kısmını oluşturan bu kategoride gerçekleştirilecek bir hareketlenmenin önemli olduğu da aşikâr. Bu babalara erişimin babaların görüşlerine değer verdiği kanaat önderleri aracılığıyla gerçekleştirilmesi, dinî ve kültürel referansların hayatlarındaki belirleyiciliğinin ve otoriter babalığa verdikleri değer göz önünde bulundurulması önem taşıyor.

Tüm babalık endekslerinden tam puan alan ve ideal duruma işaret eden çizgi dışı babaların toplumu temsil gücü hayli zayıf. Bu nedenden ötürü erkeklik / babalık çalışmalarında bu kategoriyi hedeflemek etki oluşturma açısından değerli görünmüyor. Öte yandan bu babalarla bazı öncü davranışları itibari ile iş birliği yapmak düşünülebilir.

GİRİŞ

Bu araştırma, toplumdaki “babalık” ve “erkeklik” algılarını betimlemeyi ve babaların, babalık algı ve pratikleri ekseninde farklılıklarını tarif etmeyi hedefledi. Araştırmada babalıkla ilgili yaygın anlam bulutlarını ve farklı babalık hâllerinin niteliklerini betimlemeye çalıştık. Anne olmanın yüceltiildiği, kutsandığı toplumumuzda babalar, çocuk gelişimindeki rol ve sorumlulukları ile değil, genellikle ailenin geçimi ve otoritenin tesisi ile anılıyor. Öyle ki baba ile ilgili yan anlam kullanımlarında da sahiplenme, koruma, kollayıcı olma, sağlamlık, mertlik, güçlü olma gibi özelliklere gönderme yapılıyor. Hatta babalık, çocuk sahibi olmanın ötesinde liderlik etme veya cemaat büyüğü olmayı da niteliyor. Geleneksel anlamdaki babalık algısı da, yani çocuk sahibi olmayı tanımlayan babalığa yönelik algı da bu kavramsal iklimden besleniyor.

Şüphesiz babaların en belirgin özellikleri erkek olmaları. Bu sadece biyolojik açıdan değil elbette. Toplumsal roller açısından erkekliğin ayırıcı bir momenti, babalık. Ergen, genç veya bekâr erkeklikten farklı bir deneyim. Hem toplumsal beklentilerin ve yönlendirmelerin sınırları itibari ile hem de eş ve çocuklarla yaşanan hayat pratiğinin etkisi ile erkekliğin diğer dönemlerine göre farklılıklarının olduğu bir hâl, babalık. Babalığın kendi içinde hem deneyimlendiği yaşa hem de çocukların yaşlarına göre farklılıkları var. Araştırmada babalık hâllerini bu farklar ile karşılaştırmaya çalıştık.

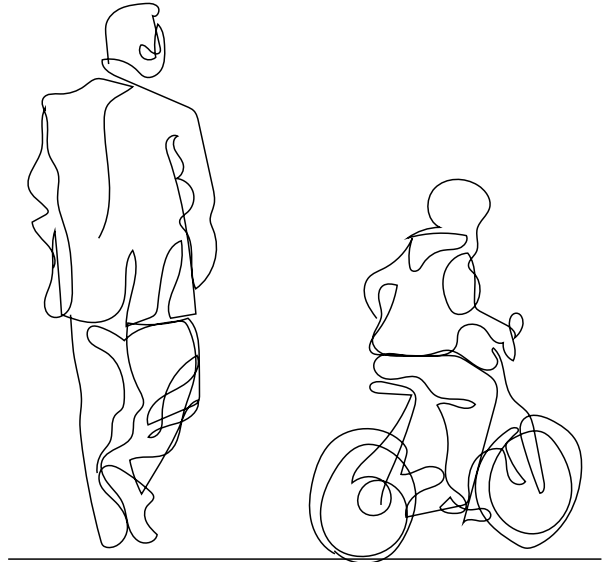
Özetle, “Babalık ve Erkeklik Hâlleri Araştırması” hem babalığın anneler ve babalar tarafından nasıl anlamlandırıldığı, geleneksel ve yeniden inşa edilen babalığın nitelikleri ve babalık pratikleri arasındaki bağlar üzerine hem de erkeklik algısı ve deneyimleri ile babalık arasındaki ilişkiler üzerine yoğunlaştı.

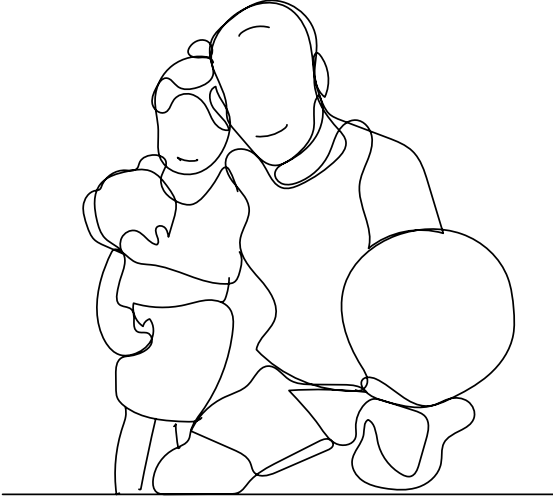
Araştırmanın veri toplama faaliyetleri iki farklı safhadan oluştu. Bunlardan ilki olan Sanal Etnografi safhasında “erkeklik” ve “babalık” söylemlerinin sosyal medyadaki görünüşleri incelendi. Çalışmanın saha

araştırması safhasında ise babalar ve annelerle mülakatlar ve bilişsel haritalama uygulamaları gerçekleştirildi.

SANAL ETNOGRAFI

Sanal etnografi, diğer bir deyişle netnografi, insanların ortak deneyimler, değerler, inançlar çerçevesinde bir araya gelerek paylaşımlarda buldukları mecralarda gerçekleştirilen, katılımcı gözlem ve etnografi gibi araştırma yöntemlerinin çevrimiçi olarak uygulanmasını içeren yeni nesil bir araştırma yöntemi. Bugün sosyal medya, her toplumsal kesimden kullanıcıların paylaşımına açık yapısı ile belli konu başlıkları etrafındaki toplumsal söylemlerin hızlıca kavranmasını sağlıyor ve bu yönüyle toplumsal araştırmalar için önemli bir veri kaynağı oluşturuyor. Dolayısıyla bu araştırmanın saha aşamasına geçilmeden önce toplumdaki “erkeklik” ve “babalık” hakkındaki hâkim yaklaşımların izlerini aramak, araştırma tasarımı öncesinde test edilecek varsayımları oluşturmak amacıyla sanal etnografi yönteminden faydalanıldı.

Çalışmada Facebook, Twitter, Instagram, Youtube, Sözlükler (Ekşi Sözlük, İnci Sözlük, Uludağ Sözlük), Alexa Türkiye listesinde yer alan ilk 50 haber sitesindeki haberler ve yorumlar, bloglar ve forumlar, çeşitli anahtar kelime ve ifadelerle tarandı; mümkün olan durumlarda Facebook gruplarına ve forumlara üye olunarak yürütülen tartışmalar takip edildi ve “erkeklik” ve “babalık” hakkındaki yazılı ve görsel paylaşımlar toplandı. Ardından paylaşımlarda sıklıkla tekrarlanan ifadeler, görseller, kavram kümeleri ve anlam örüntüleri, paylaşımların yapıldığı mecraların niteliği ve kullanıcıların profillerinin de göz önünde bulundurularak analiz edildi. Bu analizde, erkeklik ve babalık ile ilgili hangi kavram bulutlarının ne tür profillerin söylemlerinde etkili olduğu, hangi kavramsal bağlamlardan etkilendiği incelendi. Elde edilen bulgular, saha araştırmasının çerçevesini oluşturdu, sorgulanacak başlıkların belirlenmesini sağladı.

SAHA ARAŞTIRMASI

Örneklem

Saha araştırmasının örneklemini 5 kuşak grubuna dağılmış toplam 220 baba ve 50 kadından oluştu. Araştırma Ankara, İzmir ve İstanbul illerinde yürütüldü.

Babaların dağıldığı kuşak grupları şu gruplardan oluştu:

1. Yeni babalar: 0-6 arası çocuğu olanlar
2. Veli babalar: 7-12 yaş arası çocuğu olanlar
3. Kıdemli babalar: 13-18 yaş arası çocuğu olanlar
4. Baba adayları: çocuk sahibi olmayan 18-30 yaş erkekler ve
5. Gençler: çocuk sahibi olmayan 15-18 yaş arası erkekler

Yöntem

Saha araştırmasında veri toplamak için iki farklı araç kullanıldı. Bunlardan ilki yarı yapılandırılmış bir görüşme yönergesi ile uygulanan derinlemesine görüşmelerdi. Diğeri ise aynı katılımcılarla gerçekleştirilen bulanık bilişsel haritalama çalışması idi. Haritalama çalışması derinlemesine görüşmelerin belirlenmiş bir aşamasında gerçekleştirildi ve tamamlandıktan sonra haritaların sağladığı bağlam üzerine görüşmeler devam edildi.

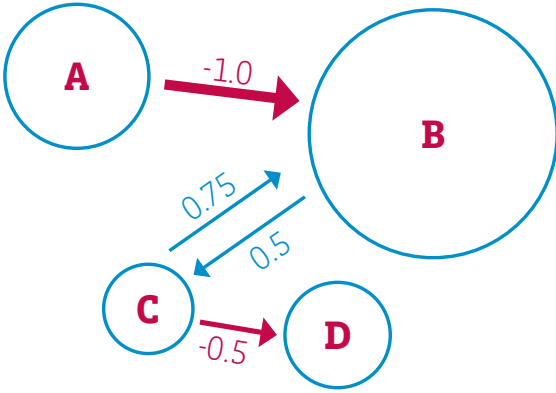
Bulanık Bilişsel Haritalar

Bulanık bilişsel haritalar en genel tanımı ile kavramların ve nedenselliklerin grafik temsidir. Bir konu etrafında katılımcıların öznel yargılarını, algılarını, uzman görüşlerini veya bir olgunun oluşmasına yol açan somut durumları ve bu durumların o vakaya etkilerini görsel olarak resmedebilecek bir yöntem olarak tanımlanabilir. Uygulamada katılımcıdan önce ortaya konulan sorular etrafında kavramların listelenmesi istenir. Kavramlar yuvarlak olarak, nedensellikler,

pozitif ve negatif olabilecek şekilde ve önceden belirlenmiş bir gösterge çizelgesi çerçevesinde ok olarak temsil edilirler. Bu kavramlar, ilişkiler ve bunlardan doğan matrisler birleştirilerek bütünleşik harita ortaya çıkar. Bütünleşik harita, belirli bir tema çerçevesinde şekillenen bir nedensellik sistemidir. Bir başka deyişle bilişsel haritalama belli bir konuya veya alana ilişkin zihinsel modellerin grafik biçiminde ortaya çıkarılmasına olanak sağlar.

Bulanık bilişsel haritalar temelde iki farklı görsel sembolden oluşur: kavramlar için yuvarlaklar ve ilişkiler için oklar. Kavramların sistem içerisinde ne kadar merkezi bir yere sahip olduğu yuvarlakların büyüklüğü ile temsil edilir. En merkezi kavram en büyük çapa sahip yuvarlak iken en az merkezi kavramları temsil eden yuvarlaklar en küçüklerdir. Öte yandan, yönlendirilmiş ve ağırlıklandırılmış oklar, bir kavramın diğeri ile ne büyüklükte ve ne yönde ilişki kurduğunu temsil eder. Pozitif kurulan ilişkiler siyah ile ve negatif ilişkiler kırmızı ile temsil edilir. Okların yönleri ilişkilerin hangi yönde kurulduğunu, kalınlığı ise ilişkilerin gücünü temsil eder.

Yukarıdaki şekilde A kavramı B kavramını negatif olarak etkilemektedir. B kavramı A kavramından negatif olarak etkilenmektedir. B kavramı C kavramını pozitif olarak etkilerken, aynı zamanda C kavramı da B kavramını pozitif olarak etkilemektedir. C kavramı D kavramını negatif olarak etkilemektedir. Örnek haritada temsil edilen sistemde en ilişkisel kavram (çapı en büyük kavram) B kavramıdır. A kavramı sadece gönderici ve D kavramı sadece alıcıdır. B ve C kavramı hem gönderici hem alıcı kavramlardır. Sistemde en güçlü kurulan ilişki A kavramı ile B kavramı arasında kurulan negatif ilişkidir. En güçlü pozitif ilişki C kavramı ile B kavramı arasında kurulan pozitif ilişkidir.

Uygulama

Kadın ve erkek katılımcılarla yapılan bulanık bilişsel harita uygulamalarında merkez kavram olarak “Erkek” ve “Baba” kavramları kullanıldı. Katılımcıların yaklaşık yarısına “Erkek” merkez kavramı uygulanırken, diğeri yarısına “Baba” merkez kavramı uygulandı. Babalık haritası oluştururken “Erkek” kavramını kullanmayan veya Erkeklik haritasını oluştururken “Baba” kavramını kullanmayan katılımcıların haritaları tamamlandıktan sonra bu ikinci kavramlar görüşmeciler tarafından haritaya dâhil edildi ve eğer varsa, diğeri kavramlarla ilişkilendirilmesi istendi: Böylece erkeklik ve babalık haritaları arasında bağlantılar kurularak bütün haritaların tek bir bütünleşik harita oluşturması sağlandı.

Haritanın oluşturulmasında katılımcılara aşağıdaki sorular yöneltildi:

Soru 1: Merkez Kavram “Baba”

Sizin gözünüzde bir babayı baba yapan özellikler nelerdir? Aklınıza gelen olumlu ve olumsuz özellikleri sıralayarak haritalandırır mısınız?

Soru 2: Merkez Kavram “Erkek”

Sizin gözünüzde bir erkeği erkek yapan özellikler nelerdir? Aklınıza gelen olumlu ve olumsuz özellikleri sıralayarak haritalandırır mısınız?

Bu sorulara yanıt olarak katılımcıların oluşturduğu haritalardaki kavramlar kategorize edilerek “kategorik kavramlar” hâline getirildi. Raporda, hem haritalarda hem de tablolarda yer alan kavramlar, kategorik kavramlardan oluşuyor. Ardından haritalar ilgili bilgisayar programları ile işlendi ve merkez kavramlar ile pozitif ve negatif ilişki kuran kategorik kavramlar sıralanarak bunların merkez kavramı etkileme gücü puanlandı. Haritalar tüm kategorik kavramların gösterimine imkan vermediği için orantılı bir biçimde sadeleştirilerek oluşturuldu.

BULGULAR

1

ÇOCUKLUKTAN YAŞLILIĞA ERKEKLİK SÖYLEMLERİ

Araştırmanın ilk aşamasını, erkeklik ve babalık ile ilgili söylemlerin öğelerinin incelendiği sanal etnografi bölümü oluşturdu. Bu bölümde sanal etnografi safhasında derlenen bulgular ve gözlemlerden soyutladığımız “erkeklik” ile ilgili görünüm, erkeklerin yaşamındaki farklı dönemler temelinde sunulacak. Bu dönemler “Çocukluk”, “Delikanlılık” / “Bekârlık”, “Kocalık”, “Babalık” ve “Yaşlılık” dönemlerinden oluşuyor. Bu dönemlerdeki erkekliğe yönelik söylemsel farklar tarif edildikten sonra, bölüm sonunda araştırmanın saha çalışmasında da dikkate aldığımız değerlendirmelere yer verilecek.

ÇOCUKLUK

- Genelde çocuklar özelde de oğlan çocuklar üzerine paylaşımlar annelik ile ilgili bağlamlarda ve genellikle annelerin paylaşımında yer buluyor. Sosyal medyada da çocukluk çağındaki erkekler hakkında en çok paylaşım anneleri tarafından yapılıyor. Özellikle Facebook grupları ve kadınlara özgü forumlar bu paylaşımların en sıklıkla gerçekleştirildiği mecraları oluşturuyor.
- **Oğlan çocukları anneleri için bir statü göstergesi.** Facebook grupları, kadın forumları ve annelik bloglarındaki söylemlerde oğlan çocuk annelerinin çoğu için oğlan çocuk sahibi olmak daha yüksek bir statüye işaret ediyor. Yalnızca oğlan çocuk annelerine özel gruplar kuruluyor ve görsel ve yazılı paylaşımlarda oğlan çocuğu sahibi olmanın gururu vurgusu öne çıkıyor. Söylemlerde “sağlıklı olduğu sürece kız-oğlan fark etmez” ifadesi güçlü bir biçimde mevcut, ancak arkasından gelen “erkek annesi olmak bir ayrıcalıktır”, “hayatımın kahramanı”, “erkek annesi olmak soyunu devam ettirmektir” ifadeleri veya kadın forumlarında oğlan çocuk sahibi olmak için yapılması gerekenlerin tartışılması oğlan çocuk annelerinin gururuna işaret ediyor. Bu durumun dikkat çeken örneklerinden

biri de **oğlan çocuklarının geleceğin iktidar sahipleri olarak sunulması.** Anneler kendileri için şimdiden birer iktidar hâline gelmiş olan oğullarını *paşam, şehzadem, kralım, prensim* gibi sıfatlarla sosyal medyaya taşıyor.

- **Oğlan çocukları, annelerin başka erkeklerde bulamadıkları ideal özelliklere sahip olarak görülüyor.** Bazı annelerde, oğlan çocuk sahibi olma gururuna anne-oğul arası “aşk ilişkisini” ifade eden söylemler eşlik ediyor. Oğlan çocuk, anneler için “ideal eşi” temsil edebiliyor. Oğlan çocuk anneleri, başka erkeklerde, eşlerinde, babalarında olmayan ama olsun istedikleri özelliklere nihayet kendi çocuklarında kavuşmuş oluyor. Annelerle oğlan çocukları arasındaki ilişki, yetişkinler arası aşk ilişkisini çağrıştıran, *ilk aşk, ilk sevgili, hayatımın erkeği* gibi benzetmelerle anılıyor.
- Oğlan çocuklara dair söylemlerde çocuklar sıkça **yaramaz, düz duvara tırmanan, fırlama** gibi kavramlarla yer buluyor. Sıklıkla bu açılardan kız çocuklarından farklı olmaları, anneleri için daha zor olmaları konu ediliyor. Bu yaramazlık hâlleri eleştirilen değil ancak nasıl baş edileceği bilinmeyen, hatta **“oğlan çocuğunu oğlan çocuğu yapan”** sevimli özellikler olarak görülüyor. Bu yönüyle yaşamının daha ileri evrelerindeki erkekler hakkındaki **beğenilmeyen ama hoş görülen özelliklerin** ilk nüvelerini oluşturuyor.

Oğlan Çocuğu Söylem Örnekleri

1

ERKEK ÇOCUK ANNESİ OLMANIN 10 GÜZEL YANI

15233

PAYLAŞIM

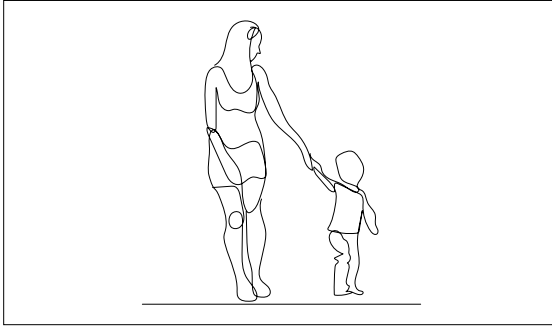

PAYLAŞ

04.05.2016 - 09:00 | Soru Gözetilmesin: 16.12.2016 - 14:03

Hayatınızın erkeğinin milyardır bir kopyası her an yanınızda olacak.

2

“Kızınız varsa bilirsiniz; okuldan dönüp öğrendiği şarkıları söyler, öğretmenini nasıl kendine hayran bıraktığından ve buna benzer şeylerden bahseder. Oğlunuz ise o kızların saçını çeken erkek çocuklarından biri olabilir büyük ihtimalle. Oyuncağını paylaşmadığı için ya da oynadığı oyunun havasına fazlaca kapıldığı için kavgalar yaşayabilir. Şikayet duymaya ve bunları yumuşatarak savunmaya, sindirmeye hazırlanın bence bir an önce.”

3

DELİKANLILIK / BEKÂRLIK

- Farklı yaş gruplarına dair söylemler incelendiğinde erkeklerin dillerinin **egemen erkeklik söylemini en güçlü temsil ettiği dönemin delikanlılık ve bekârlık olarak tanımlanan dönem olduğu** söylenebilir. Egemen erkeğin tezahürlerinin en somutlaştığı ve yoğunlaştığı dönem de yine bu dönem olarak öne çıkıyor.
- Söylemlerde **erkeklik algısı otorite, iktidar ve şiddet ile özdeş**. Egemen erkeğin bu nitelikleri, genç ve bekâr erkekler için algıda **olumlu özellikler** olarak konumlandırılıyor. Erkeği tarif eden **kıskançlık, çapkınlık, otoriterlik, baskıcı ve kavgacı olmak, alkol almak** gibi unsurlar, kimi zaman erkeğin güçlendiren, en hafif hâlinde ise **beğenilmese de hoş görülen** bir nitelik sergiliyor.
- “Erkek dediğin biraz dağınık / çapkın / kıskanç / maço olur”** gibi meşru bulunan veya **“erkek adam sözünü dinletir / yumruğunu masaya vurur/ beline silahı koyar”** gibi şiddet ve otorite ile erkeklik arasında olumlu ilişki kuran ifadeler sıkça kullanılıyor.
- Yine delikanlılık / bekârlık dönemine işaret eden ve hâkim erkeklik tarifindeki **fedakâr, sahip çıkan, kadınlara iyi davranan, koruyan, gözetken, cesur** gibi unsurlar ise erkeklik söyleminden babalık söylemine taşınan kavramları oluşturuyor.
- “İlık erkek”, “kılıbık erkek”, “light erkek” diye tarif edilen erkeklik hâli alay konusu ediliyor. Bu yüzden bu söylemler de **egemen erkeklik söylemini güçlendirici** bir etkide bulunuyor.

Delikanlılık / Bekârlık Söylem Örnekleri

ÜYELER 91 Üye

AÇIKLAMA
Erkek dediğin Ben Gibi Olur, Diyarbakırdan Tokadı Bi Sallarım MERSindeki Hatun Yüzünde Hiseder 😊

4

5

 [REDACTED] Takip et

Erkek dediğin çocuk gibi sevmeli, adam gibi sahip çıkmalı

BEĞENİ 2

11:29 - 31 May 2016

6

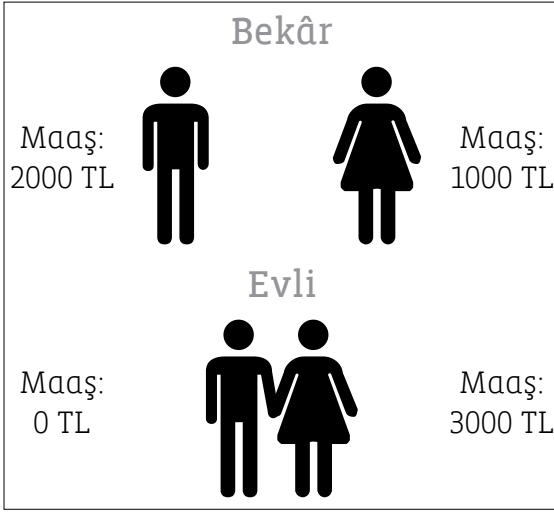
Kuşkusuz tüm erkeklik hâlleri birbirine denk değil. Erkeklik söylemlerinin ayrıştırdığı erkeklik hâlleri aşağıdaki gibi kümelenebilir.

- **Egemen (Ataerkil) Erkeklik** – Ataerkil, otoriter, güçlü, iktidar sahibi, maço, şiddete eğilimli olmak gibi özellikleri erkeklığı güçlendiren özellikler olarak ele alan hâkim söylemin tanımladığı erkeklik hâli.
- **Arada Kalmış Erkeklik** – Hâkim erkeklik söylemleri ile daha eşitlikçi bir erkeklığe işaret eden söylemleri bir arada barındıran, kıskanç ama sevecen, şiddet yanlısı olmayan ama gerektiğinde kavgadan kaçınmayan, egemen erkeklik söyleminde erkeklığı zayıflattığı düşünülen bir dizi özelliğe (*temiz, bakımlı, düşünceli, duygusal, yemek yapan, duyarlı* vs.) sahip olması beklenen bir erkeklik hâli.
- **Eşitlikçi Erkeklik** – Yaygınlığı hayli düşük olan, toplumsal sorunlara duyarlı, kadın hakları konusunda savunuculuk yapan, kendilerini egemen erkeklik algısının dışına bilinçli olarak konumlandıran bir erkeklik hâli.

KOCALIK

- Evli erkeğe dair hâkim söylemler, “erkeği erkek yapan özelliklerin” görece zayıfladığı bir durumu tarif ediyor. Öte yandan büyük oranda ironi içeren bu söylemlerdeki erkeğin özellikleri **hâkim erkeklik söylemlerini güçlendirmeye devam ettiği için, bir dönüşüme işaret etmiyor**. Erkeklik kocalıktaki esas dönüşümünü baba olma ile geçiriyor. Baba olana kadar bekârlara atfedilen özellikler büyük ölçüde geçerliliğini koruyor.

Kocalık Söylem Örnekleri

7

8

9

BABALIK

- **Baba olmak erkeklerin hayatında bir dönüm noktası olarak tanımlanıyor.** Hâkim söylemde kadınlar için bir “tamamlanma, amacına ulaşma” hâli olarak tanımlanma eğilimi gösteren çocuk sahibi olma durumu, babalar için bir “dönüşüm, değişim” dönemi olarak ifade ediliyor.

- **Babalık, erkeklerin erkeklikleri ile hesaplaştıkları bir dönem.** Söylemlerde babalık, “erkeğin temize çekildiği, olumsuz görülen özelliklerin terk edildiği, evlilikte henüz keyfi olan, ancak babalıkla birlikte zorunlu hâle gelen bir değişim süreci” olarak tarif ediliyor. Babalık, negatif erkeğin unsurlarını temizleme, olumlu erkeklik özelliklerini “babalık” içerisinde güçlendirme anlamına geliyor. Bu anlamda babalık, “erkeği temize çeken, kötü yönlerini ayıklayıp iyi yönlerini parlatan” bir süreç olarak görülüyor. Babaların söylemlerinde, geçmişte “sorumsuzca, korkusuzca” sergiledikleri davranışları artık sergilemedikleri, “örnek olmak zorunluluğu” ile hareket ettikleri, artık “bireysel davranmaktan kaçındıkları” ifadeleri yer buluyor.

- **Egemen erkeklik söyleminde erkeklere meşru görülen bazı olumsuz özellikler artık meşru görülüyor.** Olumsuz özellikler, egemen erkeklik söyleminde hoş görülsede babalığı anlatan söylemlerde aynı hoşgörüyeye rastlanmıyor. Babalık dönemi, egemen erkeğe atfedilen özelliklerin olumsuz görülmeye başlandığı, “ideal” babalık ile bağdaştırılamadığı bir döneme işaret ediyor. Bu dönemde baba olan erkeklerden çevrelerinde beklenti yükseliyor, kötü alışkanlıklar, şiddet, baskı gibi olumsuz olduğu düşünülen davranışlara hoşgörü azalıyor.

- Buna paralel olarak, egemen erkeklik söyleminde **erkeğe uygun görülmeyen, erkeği zayıflattığı düşünülen davranışların, babalık üzerinde aynı etkiyi doğurmadığı düşünülüyor.** Baba için de çocuğu ile bu davranışları gerçekleştirmek, kendisi egemen erkeklik söyleminin etkisi altında olsa dahi, erkeğini zayıflatıcı bir durum olarak algılanmıyor. Çocuğun faydası öne çıktığı için, erkeği “yumuşattığı” düşünülen davranışların meşruiyeti artıyor.

Babalık Söylem Örneği

10

YAŞLILIK

- **Hâkim erkeklik söyleminin en etkisiz olduğu dönem yaşlılık.** Yaşlı erkek, “erkeklik” söyleminin bir parçası olmaya, ancak varlıklıya veya iktidar olarak görülen başka bir güce sahipse devam edebiliyor.
- Yaşlı erkekler gündeme genç kadınlarla ilişkileri üzerinden geliyor. Bu erkeklerin genellikle varlıklı erkeklerden oluştuğu görülüyor. Diğer yaşlı erkeklere cinsellik hak görülüyor.
- Yaşlı erkeklere ilişkin ikinci bir söylem kümesi, onları **komik, sevimli veya acıklı hâller** ile konu ediyor.
- Yaşlı erkek, erkeklik ile daha az özdeşleştirilirken, yaşlı babanın daha da idealize bir babalık söyleminin öznesi hâline geldiği söylenebilir.

Yaşlılık Söylem Örneği

11

DEĞERLENDİRME

Sanal etnografi sırasında, farklı profiller ve farklı popülerlik düzeyindeki mecralarda, babalık ve erkeklik görünimleri incelendi. Kuşkusuz derlenen verilerden Türkiye temsili sonuçlara varmak mümkün değil. Ancak, Türkiye'nin kültürel çeşitliliği de hesaba katarak yapılan derlemelerde, Türkiye’de babalık ile ilgili kavramsal çeşitliliği kapsadığımızı ve hâkim eğilimler hakkında niceliksel çalışmalara da kaynaklık edebilecek sonuçlara eriştiğimizi söyleyebiliriz. Bu kapsamda, sosyal medyada “babalık” ve “erkeklik” görünümüne dair başat unsurlar arasında şunları sıralayabiliriz:

- **Babalık, erkekliğin temize çekildiği, kötü yanlarının terk edildiği, iyi yanlarının korunduğu bir durum olarak tarif ediliyor.** Babalık, erkeklerin erkeklikleri ile hesaplaştığı, hâkim erkeklik algısındaki negatif özelliklerden uzaklaşarak olumlu erkeklik özelliklerini babalık içerisinde güçlendirdikleri bir hâli tanımlıyor. **Söylemlerdeki bu vurgu, pratikte de babalığın erkekliği dönüştürme potansiyeli taşıdığına işaret ediyor.**

- **Erkeklığe dair söylemler hem negatif hem de pozitif çağrışımlar içerirken, söylemlerdeki “babalık” algısı olumlu tanımlamalardan oluşuyor.** Erkeklik güç, para, iktidar hırsı, şiddet, kadınlarla ilişkilerinde baskın olmak, kıskançlık, otoriterlik, kavgacı olmak ve alkol almak gibi özelliklerin yanı sıra fedakâr, güvenilir, dayanıklı ve iyi bir aşık olma özellikleriyle de tanımlanıyor. “İyi erkeklığın” yanında “kötü erkeklığı” de tarif eden bu söylemlerin aksine “babalık” söylemine yalnızca “iyi babalığı” tarif eden kavramların hâkim olduğu görülüyor. Babalık annelik kadar olmasa da kutsal, idealize ve romantize edilen bir hâle işaret ediyor.
- **Egemen erkeklik söylemindeki negatif unsurlar aynı zamanda meşru ve makbul özellikler olarak görülüyor.** Erkeklerle atfedilen kıskançlık, çapkınlık, otoriterlik, baskıcı ve kavgacı olmak, alkol almak gibi özellikler “beğenilmese de hoş görülen” ve hatta “erkeklığı güçlendiren” özellikler olarak öne çıkıyor.
- **Erkeklik algısında negatif olarak görülebilecek kavramlar daha az yer tutuyor; zira bu kavramların işaret ettiği davranışlara belli oranlarda tolerans olduğu görülüyor. Babalık söz konusu olduğunda ise bu davranışlar meşru görülüyor.** Erkeklığı tarif eden söylemlerin aksine babalığı anlatan söylemlerde otoriterlik, mesafe, şiddet gibi unsurlar negatif kavramlar olarak yer edebiliyor.
- **Egemen babalık** söyleminde geleneksel babalık söyleminin **etkisi çok güçlü.** Hemen hemen tüm söylem kümelerinde yaygın olarak kullanılan bir kavramlar paketi mevcut - “baba dağ gibidir”, “çınardır”, “evin direği, ailenin reisidir”, “güçlüdür”, “fedakârdır”, “kahramandır”, “koruyucudur” gibi vurgular tüm babalık söylemlerinde yer alıyor.
- **Babalığın hâkim erkeklik algısındaki özellikleriyle tanımlandığı ve olumsuzlandığı örnekler, ancak aile bireylerinin kişisel hikayelerini (çoğunlukla geçmişteki) paylaştığı anlarda görünür hâle geliyor.** Bu paylaşımlar genelde fiziksel, ama kimi zaman da psikolojik şiddete işaret ediyor. Bu söylemlere güçlü bir öfke de eşlik ediyor. Bu anlar romantize ve ideal “babalık” algısının kırıldığı noktaları oluşturuyor.

2

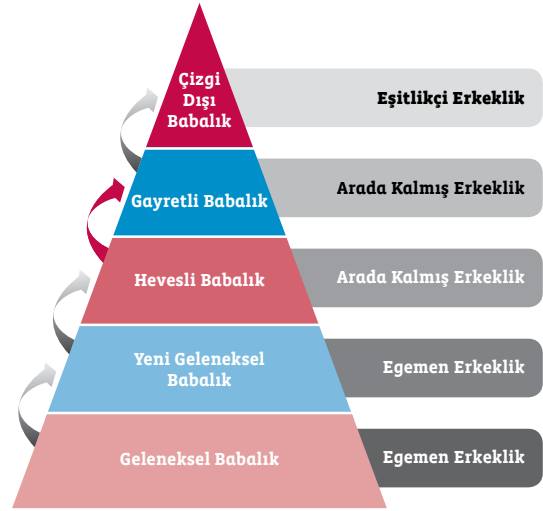
BABALIK SÖYLEM KÜMELERİ

Toplumun algı dünyasında yer alan babalık söylemleri beş kümede incelenebilir. Aşağıda bir piramit şeklinde tarif edilen ve temel ayırıcı özellikleri sıralanan bu kümeler hakkında şu noktalara dikkat çekmekte fayda var:

- Bu kümeler aynı anda hem bir söylem kümesini, hem de birer babalık hâlini tanımlıyor.
- Her bir kümenin söylemlerindeki hâkim özellikler, azalarak da olsa bir üst kümeye taşıyor. Aynı zamanda her bir babalık hâli, bir üst babalık hâline dönüşme potansiyeli taşıyor.
- Her bir babalık hâline karşılık gelen erkeklik hâli, bu babaların nasıl erkekler olduklarını tanımlıyor.
- Geleneksel babalık, piramidin tabanından tavanına doğru tüm kümelere taşınan söylemleri içeriyor ve en baskın söylem kümesini oluşturuyor. Geleneksel babalık söyleminin bazı negatif unsurları terk edilse de, diğer unsurlara tüm diğer kümelerde rastlamak mümkün görünüyor.
- Geleneksel babalık söylemi hâkim babalık söylemi olsa da, bu söylem kümesinin tarif ettiği babalık hâli sosyal medyada yaygın değil. Dolayısıyla, bu hâlin makbul olan babalık olarak görülmediği söylenebilir.
- Babalara yönelik yürütülecek çalışmalarda bu piramitte yukarı doğru bir hareketlilik sağlanması önem taşıyor.
- Hevesli babalıktan gayretli babalığa geçiş, **en kritik dönüşüme işaret ediyor**. Hevesli babalar, bir yandan geleneksel değerlere yakın olmaları, diğer yandan gayretli babalık hâllerini kendi tercihleri ile benimsemeleri nedeniyle önemli bir potansiyel taşıyor. Hem kendi çevrelerinin geleneksel değerleri ile yetiştirilen hem de bu değerlere gayretli babalığın değerlerini eklemeye, kendilerini bu şekilde çevrelerine kabul ettirmeye çalışan bir babalığı tarif eden hevesli babalık söylemi aslında “eskiyle yeni arasındaki babalığı” anlatıyor.

Piramidin tabanında yer alan **Geleneksel Babalık** kategorisi değişime kapalı, otoriter ve çocuklara mesafeli bir babalığı temsil ediyor.

Yeni Geleneksel Babalık kategorisi geleneksel babalığın değerlerini benimsemekle birlikte özellikle kız çocuklarıyla ilişkisinde mesafeleri aşmaya başlamış babalardan oluşuyor. **Gayretli Babalık** kategorisinde geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin aksine hareket eden ve bunu bir zorunluluk olarak yapan babalar yer alıyor. Gayretli babalık ile yeni geleneksel babalık arasında yer alan **Hevesli Babalık** kategorisini, yine geleneksel babalık algısını taşımaya devam eden fakat kendi kararı ve tercihi ile gayretli babalık davranışları sergilemeye başlayan, dolayısıyla bu konuda en kritik dönüşümü gerçekleştirmekte olan babalar meydana getiriyor. Bütünüyle eşitlikçi ve çocuklarıyla ilişkilerinde mesafeleri tamamen kaldırmış babalardan oluşan **Çizgi Dışı Babalık** kategorisi ise toplumda görünür bir yaygınlığa sahip değil.

Geleneksel ve yeni geleneksel babaların babalıkları, otoriter, güçlü, iktidar sahibi ve şiddete eğilimli **Egemen Erkeklik** kategorisi ile temsil ediliyor. Egemen erkeklik özelliklerinin belli ölçüde benimsendiği, öte yandan duyarlı olmak, ilgili olmak gibi daha ideal erkeklik hâllerinin de kabul edildiği **Arada Kalmış Erkeklik** kategorisi hevesli ve gayretli babaların erkeklik hâlini temsil ediyor. çizgi dışı babalar ise **Eşitlikçi Erkeklik** kategorisi içerisinde yer alıyor.

Babalık ve Erkeklik Kategorilerinin özellikleri, sonraki bölümlerde ayrıntıları ile ele alınacak. Buna gelmeden önce araştırmada öne çıkan erkeklik ve babalık algılarına dikkat çekelim.

3

ERKEKLİK VE BABALIK ALGISI

Babalık algısındaki kavram bulutları soyutlandığında dört küme öne çıkıyor: *Geçim Sağlama, Sorumluluklar Alma, Otorite Olma ve Sahip Çıkma*.

Bu kümeleri oluşturan kavramları ve aralarındaki ilişkileri gösteren ve “erkeğin” ve “babalığın” toplumun kolektif algısında hangi kavramlarla bir arada düşünüldüğünü ortaya koyan bilişsel haritaları takip eden sayfalarda görmek mümkün. Bu haritaların okunmasında dikkat çeken noktalar şöyle sıralanabilir:

- **“Geçim” haritaların en güçlü kavramı.** Hem kadınların hem de erkeklerin haritalarında “erkeklik” ve “babalık” kavramları ile bir arada en çok gündeme getirilen ve en yoğun ilişki kurulan kavram “geçim” kavramı. Bu kavram ailenin geçimini sağlama, tüm ihtiyaçlarını karşılama, çocukların geleceğini hazırlama, eve ekmek / para getirme, çalışıp para kazanma gibi ifadeleri içeriyor.
- **Kadınlar daha çok ve daha güçlü bağlantılar kuruyor.** Erkeklerin ve kadınların bütünleşik haritaları arasındaki en temel fark, kadınların “erkeklik” ve “babalık” üzerine çok daha fazla sayıda kavram üretmesi ve daha güçlü ilişkiler kurması. Bir başka deyişle kadınlar “babalık” ve “erkeklik” hakkında babalardan daha fazla ve daha karmaşık düşünüyor.
- **Kadınlar daha fazla negatif bağlantı kuruyor.** Haritaların incelenmesi, kadınların haritalarında “erkeklik” ve “babalık” kavramları ile negatif ilişki kurulan kavramların daha sıklıkla gündeme geldiğini gösteriyor.

- **Olumsuz özellikler babalıkta affedilmiyor.** Kadınlar haritalarında “kötü alışkanlıklar” ve “şiddet” gibi kavramlar ile “babalık” kavramı arasında, “erkeklik” kavramından daha güçlü bir negatif ilişki kuruyor.
- **Babalığı makbul yapan olumlu özellikler tanımlanıyor.** Benzer şekilde pozitif ilişki kurulan kavramların da “babalık” üzerindeki etkileri “erkeklik” üzerindeki etkilerinden daha güçlü. Yine kadınların haritalarında sevgi, saygı, sorumluluk sahibi olmak, koruyuculuk gibi kavramlar hem “erkeklik”, hem de “babalık” ile bağlantılı görülse de “babalık” ile daha fazla ilişkilendiriliyor.

POZİTİF VE NEGATİF İLİŞKİ KURAN KAVRAMLAR

Kadınların ve erkeklerin haritalarında pozitif ve negatif ilişki kuran kavramlar aşağıdaki tablolarda karşılaştırmalı olarak görülebilir.

- Tabloların incelenmesinde haritalarda olduğu gibi **“geçim”** kavramının **her iki cinsiyet için de öne çıktığı**, en güçlü **negatif kavramın ise “kötü alışkanlıklar”** olduğu anlaşılıyor.
- Öte yandan burada dikkat çeken bir husus, haritalarda da olduğu gibi, **kadınların** pozitif bağlantı kurdukları kavramlar arasında sevgi, güven verme, saygı, çocuklarla ilgilenme, anlayışlı ve eğitilmiş olma gibi **iyi davranışları ve olumlu kişilik özelliklerini öne çıkarması**. Erkekler ise “örnek / yol gösterici” ve “akıllı / bilgili” gibi kavramları kadınlardan daha fazla gündeme getiriyor.
- Yine tabloların incelenmesinden anlaşılacak bir nokta, **“otoriter” kavramının hem kadın hem de erkekler tarafından erkeklik ve babalık ile pozitif olarak ilişkilendirilmiş olması**. Buna karşılık negatif ilişki kurulan kavramlar arasında da “baskıcı / kısıtlayıcı” şeklinde yer alan ve yine otoriterlik kavramı ile bağlantılı görülebilecek ancak onu negatif gören bir kavram bulunuyor.
- “Otoriter” kavramının kadınlar tarafından erkeklere kıyasla daha fazla gündeme getirilmiş olması, erkeklerde ise bu kavramın olumsuz versiyonu olan “baskıcı / kısıtlayıcı” kavramının öne çıkması dikkat çekiyor. Bu durum, **kadınların algılarının erkeğe / babaya otoriterliği yakıştırdığını** gösteriyor.
- “Otoriter” kavramının yanı sıra “geçim”, “koruyucu”, “güven veren” gibi yaygın bir biçimde erkeklere ve babalara pozitif olarak atfedilen, ancak hâkim erkekliği destekleyen kavramların güçlü ilişkilere sahip olduğu görülüyor. Öte yandan yine pozitif ilişki kurulan kavramlar arasında, çok güçlü olmasa bile “çocuklarla ilgilenmek”, “anlayışlı / yapıcı olmak”, “çocuklarla arkadaş olmak” gibi daha eşitlikçi davranışlara işaret eden kavramların mevcudiyeti de dikkat çekiyor.

Pozitif İlişki Kuran Kavramlar	Cinsiyet	
	Erkek	Kadın
Geçim	33	41
Sevgi	22	46
Sorumluluk Sahibi	24	31
Koruyucu	22	27
Erkeklik	18	21
Güven Veren	16	30
Örnek / Yol Gösterici	20	10
Aile ile İlgili Olmak	17	8
Saygılı	13	26
Dürüstlük	15	15
Güçlü	14	18
Aileye Bağılılık	14	13
İnançlı	11	21
Otoriter	12	16
Merhametli	10	17
Akıllı / Bilgili	12	5
Çocuklarla İlgilenmek	10	14
Aileye Değer Vermek	10	9
Fedakârlık	9	9
Çocuklarla Arkadaş Olmak	9	7
Manevi Destek	9	4
Anlayışlı / Yapıcı	8	10
Eğitimli	4	11

Negatif İlişki Kuran Kavramlar	Cinsiyet	
	Erkek	Kadın
Kötü Alışkanlıklar	-27	-24
Şiddet	-22	-26
Yalan Söylemek	-10	-13
Baskıcı / Kısıtlayıcı	-10	-4
Asabiyet	-8	-12
Aileyi İhmal Etmek	-8	-18
İhanet	-7	-11
Bencillik	-7	-9
Aileyi Muhtaç Etmek	-4	-5
Küfür/Hakaret	-3	-7
Huzursuzluk	-2	-9
Zayıflık		-4
Stresli		-4
Sabit Fikirli	0	-4

4

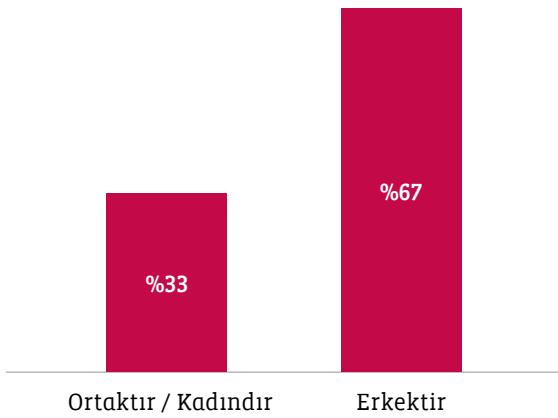
BABALARDA ALGI VE YAKLAŞIMLAR

Sanal etnografi çalışmasında soyutladığımız babalık söylem kümelerinin toplumdaki karşılığını görmek amacıyla algı araştırmasının verilerinden babaları anlamlı bir kümelemeye tabi tutmamızı sağlayacak endeksler oluşturuldu. Bu endeksler babaların toplumsal cinsiyet yaklaşımları ile ev işleri ve çocuk bakım işlerine katılımlarını esas alan bulgulardan meydana geldi. Bu bulguları şöyle sıralayabiliriz:

AİLE REİSLİĞİ

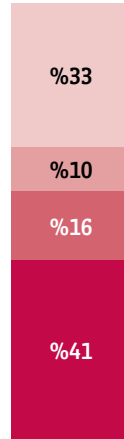
Algı araştırmasının sonuçları aile reisliğinin hâlen erkekliğin önemli sembolleri arasında olduğunu gösteriyor. Babaların yüzde 67'si ailenin reisi erkektir diyor.

Ailenin Reisi (Babalar)

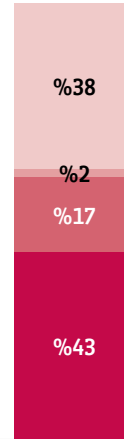

Öte yandan, babaların çoğunluğu “ailenin reisi erkektir” dese de, tümünün erkeklik vurgusu aynı değil. Babalar arasında bu soruya belli oranlarda kadına da pay biçenler var. Bir başka deyişle “aile reisi erkektir” önermesine tamamıyla katılanlar da önemli bir oranı bulsa da çoğunluğu oluşturmuyor (%41). “Ortaktır” ya da “kadındır” diyenlerin, bir başka deyişle aile reisi erkektir yaklaşımına karşı çıkanların oranı %33. Kalan %26 ise aslında ikisi de ailenin reisidir ama erkek daha fazla ailenin reisidir diyen ara bir kategori oluşturuyor. Aile reisliğine bakış kadınların algısında da farklı değil.

Ailenin Reisi (Babalar)

Ailenin Reisi (Anneler)

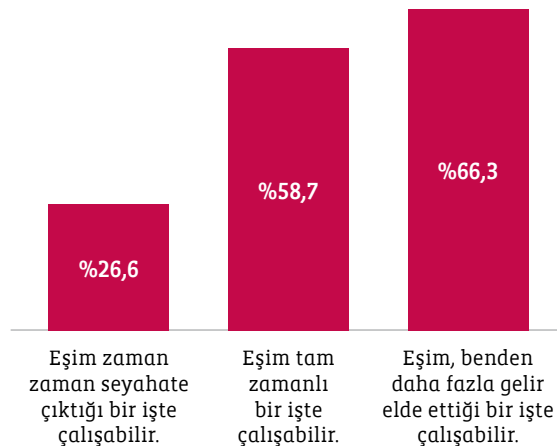

■ %100 Erkektir ■ %60-80 Erkektir
■ %51 Erkek %49 Kadındır ■ Ortaktır / Kadındır

KADININ ÇALIŞMASI

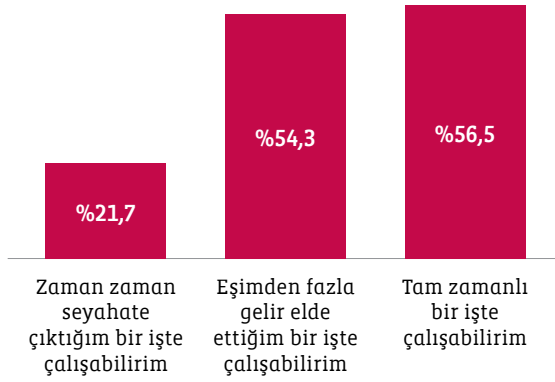
Babaların eşlerinin çalışma durumlarıyla ilgili yaklaşımları toplumsal cinsiyet eşitliği algısına yönelik önemli bir gösterge oluşturuyor. Aşağıdaki tabloda eşlerin tam zamanlı bir işte çalışması, seyahat ettikleri bir işte çalışması ve kendilerinden daha fazla gelir elde ettikleri bir işte çalışması ifadelerine “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” diyenlerin oranlarının toplamı yer alıyor.

Eşin Çalışma Durumuna Katılım (Babalar)

Tablo babaların en olumsuz yaklaştığı durumun **eşlerin seyahat ettikleri bir işte çalışmaları** olduğunu gösteriyor. **Eşlerin daha fazla gelir elde ettiği bir işte çalışmasına** bakışın arkasında ise eşitlikçi bir perspektiften ziyade geçim sorumluluğu yüklenen babalar için ekonomik motivasyonun etkisinin güçlü olduğu söylenebilir. Nitekim **eşlerinin tam zamanlı çalışmasına katılmayan babalar arasında dahi eşlerin kendilerinden daha fazla gelir elde ettikleri bir işte çalışmasına olumlu yaklaşan babalar mevcut.**

Kadınların Çalışma Durumuna Katılım (Anneler)

Aynı soru çerçevesinde annelerin kadının çalışması ile ilgili ifadelerine katılımının **erkeklere paralel olduğu hatta kısmen daha düşük kaldığı görülüyor.**

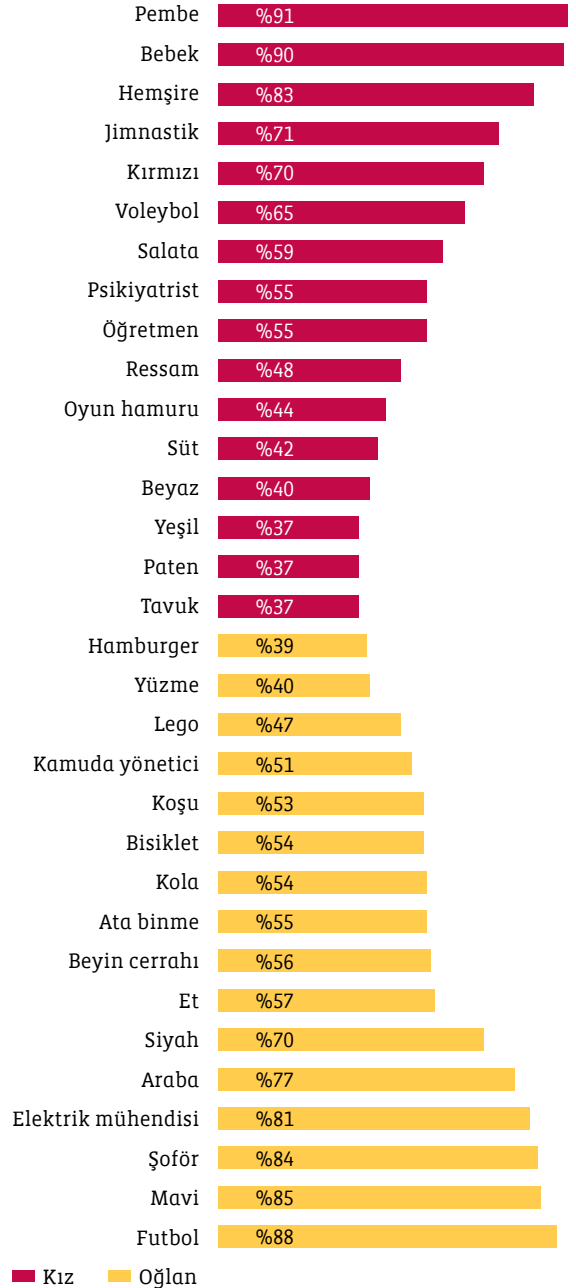
STEREOTİPLEŞTİRME

Araştırmada babaların toplumsal cinsiyet algısına ışık tutan, kız ve oğlan çocuklarına ilişkin kalıp yargılarını ortaya koyan bir diğer bulgu da dikkat çekici.

Katılımcılara bir dizi kavram sıralanarak bu kavramların hangilerini kız çocuğuna, hangilerini oğlan çocuğuna daha yakın gördükleri soruldu. Her bir kavram için "Kız", "Oğlan", "İkisi de" şeklinde verilen üç yanıtın hangisinin en yüksek orana sahip olduğu aşağıdaki grafikte görülebilir. Grafikteki kırmızı kavramlar kız, sarı kavramlar oğlan çocuğuna yakın görülüyor.

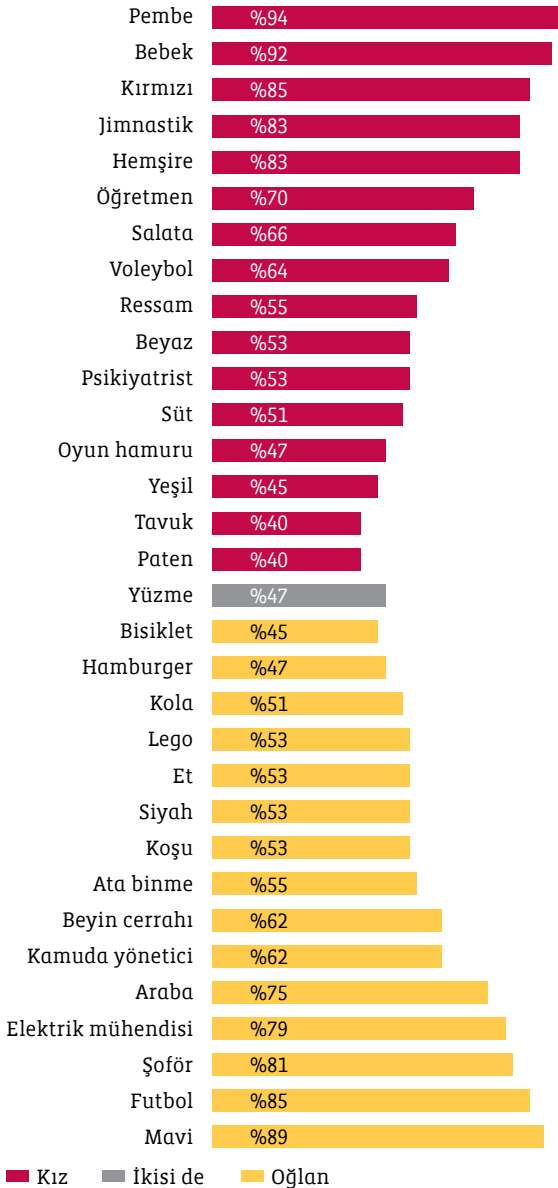
Grafik, tüm kavramlar için kızların veya oğlanların en yüksek orana sahip olduğunu, hiçbir kavram için katılımcıların çoğunluğunun "İkisi de" yanıtını vermediğini gösteriyor. Bu durum renkler, yemekler, meslekler, oyuncaklar ve spor dallarından oluşan **kavramların hiçbirinin babaların algısında cinsiyetsiz olmadığını** gösteriyor.

Kız mı Oğlan mı? (Babalar)

Aşağıdaki tabloda aynı sorulara annelerin yanıtları yer alıyor. Her ne kadar babalardan farklı olarak annelerin çoğunluğu sıralanan kavramlar arasında bir kavramı (Yüzme) kız ve oğlan çocuklarının her ikisine de uygun görse de, bunun dışındaki kavramların hemen hemen hepsinde babalardan daha yüksek oranlarla kız veya oğlan çocuğu kavramlarla eşleştiriliyor. Bu durum **annelerin zihinlerindeki kalıpyargıların erkeklerden daha güçlü** olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Kız mı Oğlan mı? (Anneler)

KARARLARA KATILIM

Kararlara katılım, toplumsal cinsiyet eşitliği tutumunun kendini gösterdiği bir başka alan. Aile içerisinde alınan bazı kararlarda kadınların mı erkeklerin mi daha etkili olduğu sorulan babaların verdikleri yanıtlar aşağıdaki tabloda görülebilir. Tablo, her bir karar için babaların çoğunluğunun hangi yanıtı verdiğini gösteriyor. Katılımcıların çoğunluğu sarı renkli kararlarda erkeğin, kırmızı renkli kararlarda kadının, gri renkli kararlarda ise ikisinin birden en etkili olduğunu söylüyor.

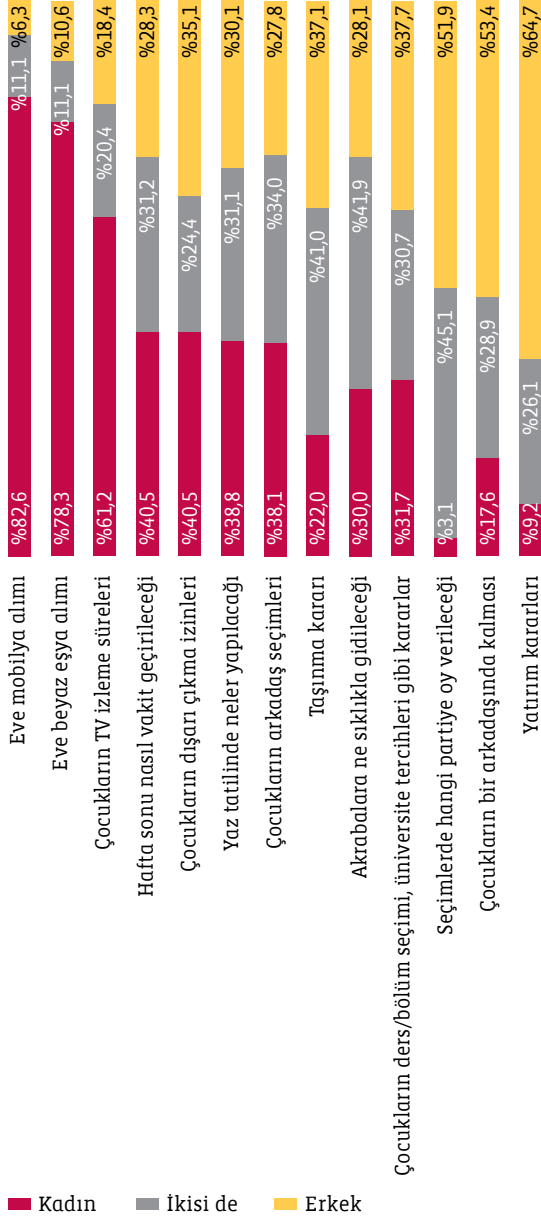
Grafikteki oranlar **ev içi kararlarda kadının, ev dışı kararlarda ise erkeğin etkili görüldüğünü** gösteriyor. Çocuklarla ilgili kararların çoğunda kadınlar etkili görülürken, bu kararlarda da yine ev içi / ev dışı ayrımının geçerli olduğu, çocukların arkadaşında kalması veya bölüm / üniversite seçimi gibi daha geniş bir dünyaya yönelik kararlarda yine erkeklerin etkili görüldüğü anlaşılıyor.

Kararlara Katılım (Babalar)

Her bir karara göre kadın, erkek veya her ikisini birden etkili gören babaların oranları ise aşağıdaki grafikte görülebilir.

Kararlara Katılım (Babalar)

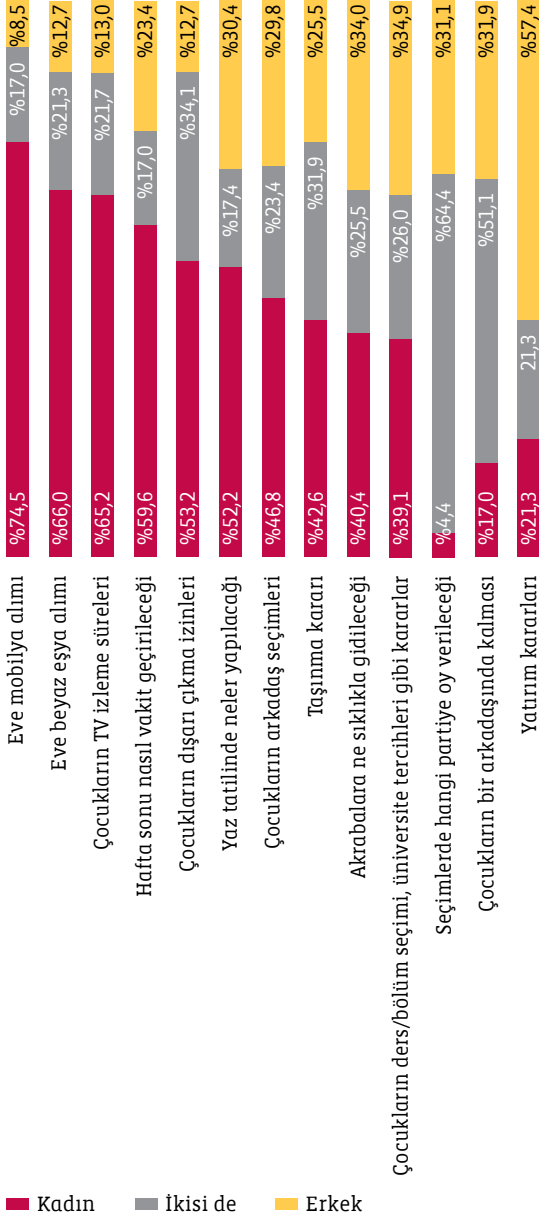
Toplumsal cinsiyet konusundaki kalıpyargıların ölçüldüğü aile reisliği ve stereotipleştirme konusunda erkeklerden daha katı bir tutum sergileyen anneler, yaşam pratiklerine işaret eden “kararlara katılım” konusunda ise kendilerini (kadınları) erkeklere kıyasla daha etkili görüyorlar. Özellikle çocuklarla ilgili kararların hiçbirinde erkekler etkili bulunmuyor.

Kararlara Katılım (Anneler)

Her bir karara göre kadın, erkek veya her ikisini birden etkili gören annelerin oranları ise aşağıdaki grafikte görülebilir.

Kararlara Katılım (Anneler)

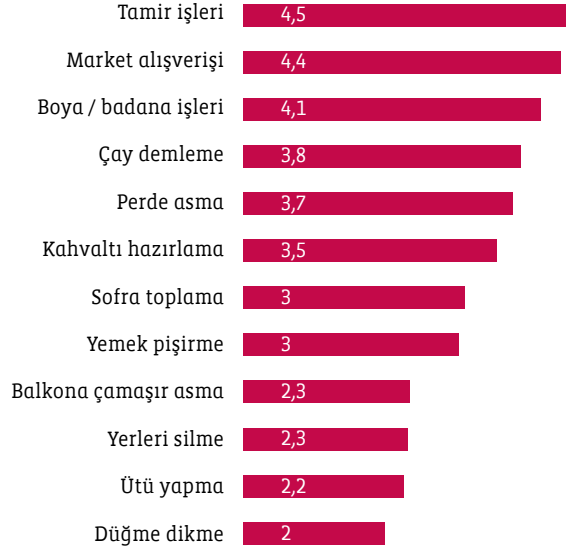

EV İŞLERİNE KATILIM

Ev işlerine erkeğin katılımı, önemli ayrıçlardan bir diğeri. Babaların ev işlerine ne ölçüde katıldıklarının sorgulandığı sorunun bulguları aşağıdaki grafikte görülebilir. Grafik, babaların 1- Hiç Bana Göre Değil ile 5 - Tam Benim İşim arasındaki bir skalada çeşitli ev işlerine verdikleri puanların ortalamalarını gösteriyor.

Grafikten de görülebileceği üzere geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri açısından hâli hazırda erkeklere uygun görülen tamir işleri, market alışverişi ve boya badana işleri dışında babaları en çok **çay demleme ve kahvaltı hazırlama işlerinde** görüyoruz. Babaların kendilerine en uzak gördüğü işler ise **düğme dikmek ve ütü yapmak**. İlk üç sıradaki ev işleri haricinde babaların ev işlerine katılıma verdikleri puanların çok yükselmediği, en yüksek ortalamanın 3,8 olduğu görülüyor. Erkeğin aşındığı hissini veren “sofra toplama”, “yemek pişirme” “balkona çamaşır asma”, “yerleri silme”, “düğme dikme” gibi unsurlar ise doğruculuk adına dahi sahiplenilmeyen işler arasında yer alıyor.

Ev İşlerine Katılım

ÇOCUK BAKIMINA KATILIM

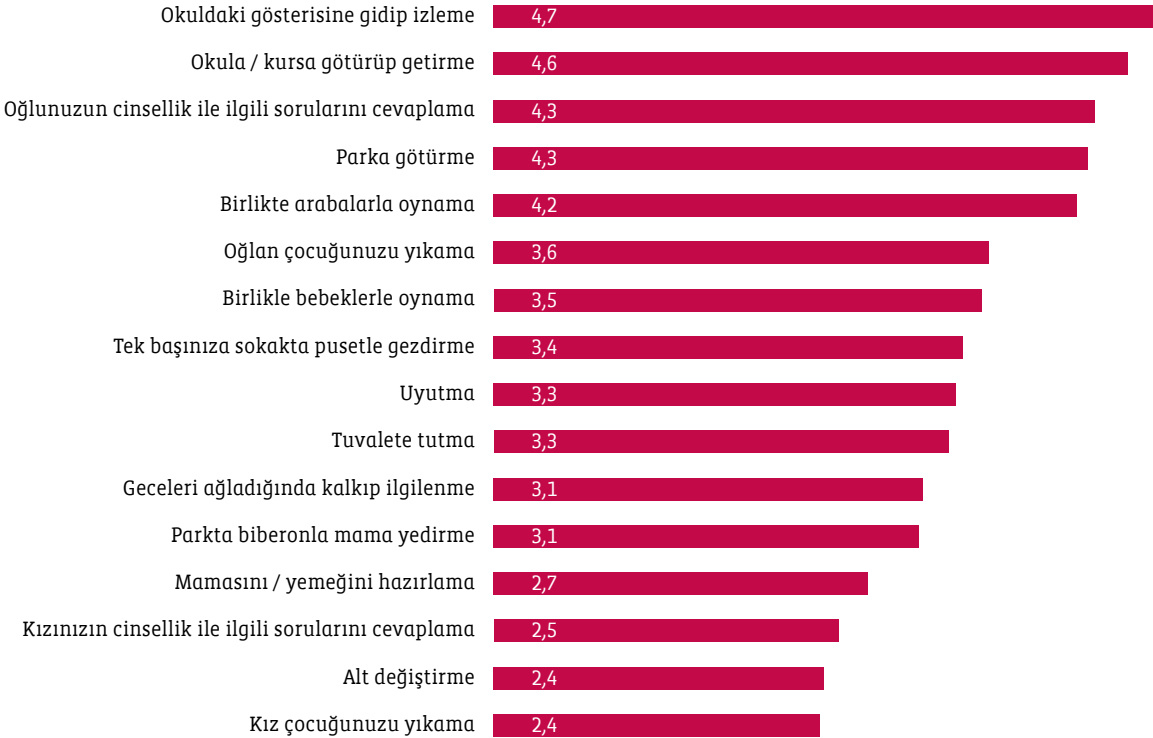
Çocuklarla ilgilenme ve bazı bakım işlerini üstlenme babalığın farklılaştığı diğer bir nitelik. Aşağıdaki grafik, ev işlerinde olduğu gibi, babaların 1 - Hiç Bana Göre Değil ile 5 - Tam Benim İşim arasındaki bir skalada çeşitli çocuk bakım ve yetiştirme işlerine verdikleri puanların ortalamalarını gösteriyor.

- **Babalar, çocuk bakım ve yetiştirme işlerine ev işlerine göre daha fazla katılım gösteriyor.** Grafiğin incelenmesi babaların yine **dışarıdaki işleri yapmayı daha fazla tercih ettiklerini**, öte yandan ev dışı olmayan veya annelere atfedilen

diğer bakım ve yetiştirme işlerindeki puan ortalamalarının ev işlerinden daha yüksek olduğunu gösteriyor.

- Çocuk bakım ve yetiştirme işlerine katılım toplumsal cinsiyet perspektifinden incelendiğinde ise babaların çocuklarıyla oyuncak araba veya oyuncak bebekle oynamak konusunda birbirine yakın puanlar verdiği, dolayısıyla bu konuda daha sınırlı bir ayrıma gittikleri, öte yandan kız / oğlan çocuğunun yıkanması veya kız / oğlan çocuğunun cinsellikle ilgili sorularının yanıtlanması konusunda kız ve oğlan çocuğu arasında önemli bir ayrım yaptıkları görülüyor. Alt değiştirme, mama hazırlama ya da yedirme de yine erkeklige yakıştırılmayan işler arasında yer alıyor.

Çocuk Bakımına Katılım

5

BABALIK KATEGORİLERİ

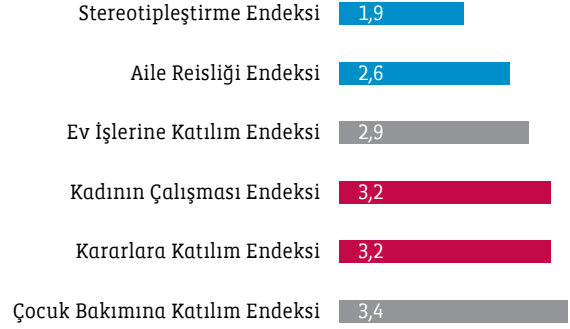
Babaların, kalıpyargıları, aile reisliği algıları, ev işlerine ve çocuk bakımına katılımları, kadınların çalışmasına ve kararlara katılımına bakışları itibari ile birbirinden farklılaştıkları gözlemleniyor. Bu başlıklardaki, yukarıda sonuçları sunulan sorulara babaların verdikleri yanıtlar ölçeklendirilerek karşılaştırıldı. Ölçeklerin kümeleme analizine tabi tutulması sonucunda, sanal etnografi çalışmasında belirginleşen babalık söylem kümeleri ile de örtüşen Babalık Kategorileri tanımlandı.

“Babalarda Algı ve Yaklaşımlar” bölümünde ayrıntılı olarak verilen bulgulardan oluşturulan 6 endeks, şöyle özetlenebilir:

- **Aile reisliği endeksi:** Ailenin reisinin kim olduğunu düşünüyor? (“%100 erkek”, “%60-80 erkek”, “%51 erkek ve erkek ve kadın ortak yanıtları baz alındı)
- **Stereotipleştirme endeksi:** Kız ve oğlan çocuklarına yönelik kalıpyargıları ne kadar güçlü? (“Kız çocuk, “oğlan çocuk” veya “ikisi de” yanıtları baz alındı)
- **Kararlara katılım endeksi:** Ailede alınan kararlarda kadına ne kadar rol veriyor? (Kadın, erkek veya ikisi de yanıtları baz alındı)
- **Çocuk bakımına katılım endeksi:** Çocuk bakım ve yetiştirme işlerine ne kadar katılıyor? (İlgili likert sorularının ortalaması alındı)
- **Ev işlerine katılım endeksi:** Ev işlerine ne kadar katılıyor? (İlgili likert sorularının ortalaması alındı)
- **Kadının çalışması endeksi:** Eşinin çalışmasına nasıl yaklaşıyor? (İlgili likert sorularının ortalaması alındı)

Oluşturulan endekslerin 5 üzerinden ortalama değerleri aşağıdaki grafikte görülebilir:

Endeks Skorları

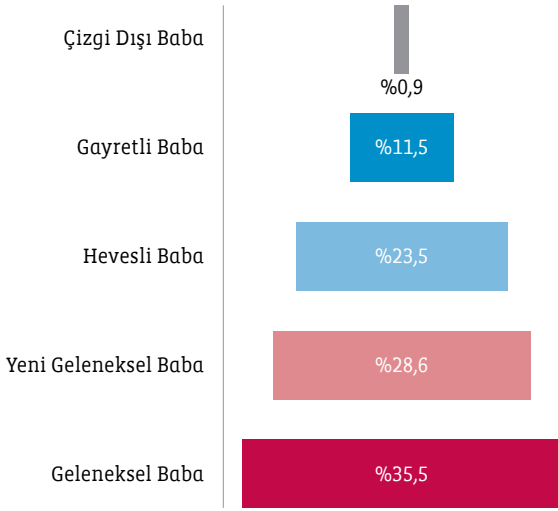

Endeks skorları grafiğinin toplumdaki babalar hakkında sunduğu bilgiler arasında şu iki noktaya dikkat çekmekte fayda var:

- **Pratik teorinin önünde gidiyor.** Hem erkeklerde hem de kadınlarda toplumsal cinsiyet konusundaki kalıpyargıları ölçümlendiğimiz **Stereotipleştirme ve Aile Reisliği** endekslerindeki ortalamalar, gündelik aile yaşamında babanın katılımına işaret eden Çocuk Bakımı ve Ev İşlerine Katılım endeks ortalamalarının altında kalıyor. Bir başka deyişle kalıpyargıları güçlü babalar, o kalıpyargılarla tamamen örtüşen bir pratik içerisinde değiller.
- **Babalar çocuk bakım işlerine, ev işlerinden daha fazla katılıyor.** Bulguların sunumu sırasında da altı çizilen bu noktayı endeks ortalamalarında açıkça görmek mümkün. Babaların Ev İşlerine Katılım endeksinden skor ortalaması ile Çocuk Bakımına Katılım endeksinden aldıkları skor (gri sütunlar) arasında yarım puanlık bir farklılık bulunuyor. **Baba olmak -en azından pratikte- erkekleri değiştirme/dönüştürme potansiyeli taşıyor.** Bu durum, aynı zamanda geleneksel babalığın görece aşınmış olduğuna işaret eden göstergelerden birini oluşturuyor.

Babaların endekslerden aldıkları skorlara göre kümeleme analizi yoluyla gruplandırılması sonucunda oluşan babalık kategorilerinin dağılımı aşağıdaki grafikte görülebilir.

Endeks Skorları

Babalık kategorilerine göre endeks puanlarına bakıldığında gayretli babaların en yüksek skorları aldığı görülebilir. Bir başka deyişle gayretli babalar ilgili babalığa¹² en yaklaşan kategoriyi oluşturuyor. Grafiğin incelenmesinde özellikle aile reisliği ve stereotipleştirme gibi kalıpyargıları ölçen endekslerde gayretli babaların diğer babalarla arayı açtığı, aile reisliği endeksinde buna hevesli babaların da eşlik ettiği anlaşılıyor. Öte yandan çocuk bakımına katılım endeksinde babaların endeks puanlarının birbirine yaklaştığı görülüyor. Bu çıkarımlar gayretli babaların ve hevesli babaların farkındalık açısından diğer babaların önünde olduğuna, pratikte ise babaların birbirine yakın bir düzeyde bulunduğu işaret ediyor.

Grafikte yeni geleneksel babaların hevesli babalardan daha yüksek skor aldığı iki endeks mevcut: Stereotipleştirme Endeksi ve Kararlara Katılım Endeksi. Bunlardan ilkinde hangi kavramların kız, hangilerinin oğlan çocuklarına yakın görüldüğü sorularak “ikisi de” yanıtlarının diğer yanıtlara oranı üzerinden bir puanlama yapıldığından, ikincisinde ise hangi kararlarda kadının, hangilerinde erkeklerin etkili olduğu sorularak yine “ikisi de” yanıtlarının diğer yanıtlarla ilişkisinin temel alındığı bir puanlama yapıldığından bahsetmiştik. Bu sorularda yeni geleneksel babaların küçük bir bölümünün “ikisi de” yanıtını verdiği, hevesli babaların ise “ikisi de” yanıtını vermek yerine, geleneksel olarak kadına/erkeğe, kız/oğlan çocuğuna uygun görülen kavramlar/kararlar için bu geleneksel yanıtın tam tersini söylediği, örneğin yatırım kararlarında kadının etkili olduğunu, oyuncak bebekleri oğlana yakın gördüğünü ifade ettiği, bir başka deyişle “çubuğu tersine bükteği” gözlemleniyor. Bu durumun hevesli babalara özgü hâl ile örtüştüğünü, babaların dâhil oldukları çevrenin değerlerinden farklı değerleri kendi istekleri ile benimseme davranışlarının ve kendilerini çevrelerine kanıtlama arzularının etkisiyle oluştuğunu ileri sürmek mümkün.

Son olarak, bilişsel haritalarda pozitif ve negatif ilişkiler kuran kavramların babalık kategorilerine dağılımı aşağıdaki tabloda sunuluyor.

Pozitif İlişki Kuran Kavramlar	Babalık Kategorileri			
	Geleneksel Baba	Yeni Geleneksel Baba	Hevesli Baba	Gayretli Baba
Geçim	34	30	23	27
Sevgi	19	18	12	41
Sorumluluk Sahibi	19	21	16	37
Koruyucu	21	18	19	20
Erkeklik	15	24	15	7
Güven Veren	17	12	9	29
Örnek / Yol Gösterici	22	20	15	10
Aile ile İlgili Olmak	16	16	17	8
Saygılı	12	7	10	24
Dürüstlük	10	8	13	39
Güçlü	13	13	15	8
Aileye Bağlılık	11	15	9	17
İnançlı	11	12	9	8
Otoriter	15	11	4	12
Merhametli	8	11	5	13
Akıllı / Bilgili	8	11	9	22
Çocuklarla İlgilenmek	9	9	8	6

Negatif İlişki Kuran Kavramlar	Babalık Kategorileri			
	Geleneksel Baba	Yeni Geleneksel Baba	Hevesli Baba	Gayretli Baba
Kötü Alışkanlıklar	-27	-26	-18	-21
Şiddet	-18	-16	-13	-46
Yalan Söylemek	-10	-9	-2	-20
İhanet	-8	-2	-7	-13
Asabiyet	-8	-5	-11	-7
Bencillik	-4	-5	-8	-11
Aileyi İhmal Etmek	-4	-12	-3	-7
Taciz / Tecavüz	-3	0	-2	-7
Baskıcı / Kısıtlayıcı	-2	-12	-13	-14
Psikolojik Şiddet Uygulamak	0	0	0	-7
Cinsiyetçilik	0	-4		-15
Cinsel Güç	0	0	0	-4

Tablonun incelenmesinde şu nokta dikkat çekiyor: **Gayretli babaların öne çıkardıkları kavramlarda kadınların algısına paralellik gözlemleniyor.** Daha önce kadınların haritalarında güçlü olduğunu ifade ettiğimiz sevgi, sorumluluk sahibi olma, güven verme, saygılı olma gibi iyi huylar ve olumlu kişilik özelliklerini ifade eden kavramlar, erkeklerde en çok gayretli babaların haritalarında güçlü bağlantılar kuruyor.

Takip eden sayfalarda sanal etnografi safhasında oluşturulan ve algı araştırmasından gelen verilerle desteklenen Babalık Kategorileri daha detaylı betimleniyor.

GELENEKSEL BABA

Geleneksel babalar, esasen diğer babalık kategorilerinin nitelikleri arasında da kısmen yer bulan, **hâkim ve kutsal babalık algısını oluşturan özelliklerin baskınlığı ile** dikkat çekiyor. Eve ekmek getiren, ailenin direği, evin reisi, dağ gibi, çınar gibi sağlam, sahip çıkan, harçlık veren, nasihat eden, meslek öğretene, çocuğuna örnek olan baba algısı, geleneksel babalara atfedilen niteliklerin başlıcalarını oluşturuyor.

- Geleneksel babaların özellikleri arasında yer alan **otoriterlik, dediğim dediklik**, çocuklara karşı **mesafeli olma, son sözün, son kararın sahibi olma ve duygularını göstermeme** gibi hâller ise diğer babalık hâllerinde yaygınlığını korumayan, dolayısıyla yukarıdaki özelliklere göre terk edilmeye daha açık geleneksel baba özelliklerini oluşturuyor.
- **Geleneksel babalar otoriter babalığa özlem duyuyor.** Daha otoriter, çekip çeviren, koruyucu, ahlaklı olduğu düşünülen geçmiş babalardan ve erkeklerden olumlu yönleri ile bahsedilirken, günümüz babaları/erkekleri **daha “hafif” ve “rahat” olmakla, sorumsuzlukla eleştiriliyor.** Günümüzde babalığın/erkeklığın “bozulmuş” olduğunu düşünen geleneksel babalar, bunun önemli bir nedeninin teknoloji aracılığı ile babaların “ev dışı ile ilgilenmeye başlaması” olduğunu ifade ediyor.
- Otoriterliği olumlu olarak tanımlayan geleneksel babalar, çocuklarının katı bir disiplin altına alınmasını da gerekli görüyor ve bunun için çocukları **iyi terbiye etmek, şımartmaktan kaçınmak, maneviyatını - ahlakını güçlü tutmak** gibi yollar öneriyor.
- Geleneksel babalar iyi bir baba olmanın yolunu **tüm ihtiyaçları karşılamak, aileyi kötülüklerden korumak ve çocukların geleceği için çalışmak** olarak ifade ediyor.
- İbadetleri yerine getiren **iyi birer Müslüman olmak**, çocukları ise “gözü dışarıda olmayan”, ahlaklı bireyler olarak yetiştirmek de iyi babalığın şartları arasında sayılıyor. “Güzel ahlakın öğretilmesi” ve “haram lokma yedirmeme” vurguları Yeni Geleneksel ve Hevesli Babalar tarafından da dile getirilse de en sıklıkla geleneksel babalar tarafından dillendiriliyor.
- Şiddet tüm babalar tarafından hoş görülme-yen bir kavram olarak öne çıksa da, şiddet eğilimine işaret eden cezalandırma yöntemleri **en çok geleneksel babalar tarafından uygulanıyor.**
- Geleneksel babalar yukarıda tarif edilen tüm babalık endekslerden en düşük skorları alıyor. Ev işlerine ve çocuk bakım/yetiştirme işlerine katılmıyorlar ve bu durum babalar için bir sorun teşkil etmiyor; bunun için kendilerini sorumlu veya suçlu hissetmiyorlar. Ev işleri doğrudan kadınların işi ve sorumluluğu olarak görülüyor.
- Benzer bir durum çocuk bakım ve yetiştirme işleri için de geçerli. Özellikle çocuklarının alt değiştirme, yıkama gibi işlerinden uzak duruluyor. Çocuk bakımına daha az katılmanın nedeni olarak öne sürülen “**annesini yapar**” **açıklaması erkeklerin hiçbir zaman bu işleri üstlenmek zorunda olmadıklarına** işaret ediyor. İslami değerler de babaların kız çocukları ile ilgili işlerin yapılmasından kaçınılmasına neden olarak gösterilebiliyor.
- Çocuklarla geçirilen zaman, birlikte yapılan faaliyetler, konuşulan konular açısından **kız çocukları ile oğlan çocukları arasında önemli farklılıklar olduğu görülüyor.** Geleneksel babalar oğullarıyla daha fazla aktivite yapıyor ve daha fazla konuda sohbet ediyor. Kız çocukları ile ilgili meseleler ise daha çok annelere emanet ediliyor.

- Çocuklardan beklentiler açısından da farklılıklar mevcut. Kız çocuklarından ailelerine düşkün, hayırlı bir eş, iyi bir Müslüman ve iyi bir vatandaş olmaları gibi beklentiler var. Oğlan çocuklarından beklentilerde ise pozitif unsurlardan ziyade olumsuzluklardan uzak durmaları beklentisi öne çıkıyor. Kötü alışkanlıklar edinmesin, yanlış insanlarla arkadaşlık etmesin, hayırsız evlat olmasın gibi temenniler ağır basıyor.
- **Geleneksel babaların çocuk yetiştirirken en zorlandıkları konuların başında ergenlik çağı geliyor.** Ergenliğe kadar otorite ile terbiye edilebilmiş çocukların bu dönemde aileden uzaklaşması, dış dünyadaki “kötülöklere” açılması ve isyankâr hâle gelmeleri geleneksel babalar için endişe verici bir unsur. Dolayısıyla geleneksel babalar için çocuk gelişimindeki başat sorusu: “nasıl ehlileştiririm” oluyor.
- Zorlanılan noktaların bir diğeri ise, farklı biçimlerle tüm babalık hâllerinde karşımıza çıkan “**teknoloji sorunu**”. Geleneksel babalar çocuklarının teknolojik aletlerle çok fazla haşır neşir olmasını istemiyor. Teknoloji yetişkinler için de zararlı görülüyor. Günümüzde babaları değiştiren ve bozan unsurların başında da teknoloji geliyor. Çocukları da ehlileştirmede önemli bir engel olarak görülüyor.

Geleneksel Baba Söylem Örnekleri

13

14

“Babam olmadan geçen 2 ayın ise nasıl geçtiğine dair bir fikrim yok. sanırım onun artık olmayacağını farkına vardığınız döneme tekabül ediyor. en basitinden evde hasta yatarkenki hâliyle bile varlığı tarifsiz bir güven veriyordu.”

15

16

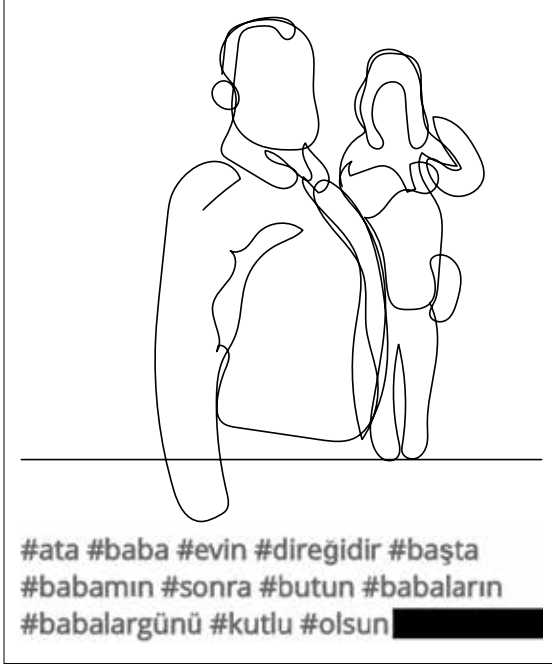
Geçmiştekiler adam gibi adamdı. Gelecek nesil de cacık gibi bir şey. Eski hep evliya gibi adamlarmış. Sözüne güven duyulur. Töresine örfüne adetine daha bağlıydı. Şimdiki gelecek nesil, yani benden ve benden sonrakiler olarak sayalım, ne töre bilir ne adet bilir ne ana bilir ne baba bilir, ne büyük bilir, ne küçük bilir, ne vatan bilir, ne komşu hakkı bilir, hiçbir şey bilmez. (Geleneksel Baba, 6020)

YENİ GELENEKSEL BABA

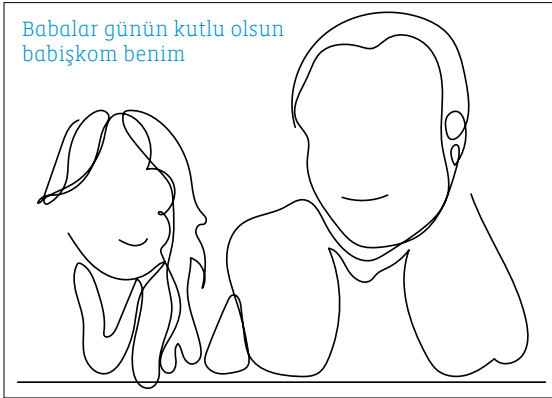
- Yeni geleneksel babalar, hâkim erkeklikten en fazla beslenen geleneksel babalar kadar kendine güvenli bir otoriterlikten uzak, ama hevesli veya gayretli babalar kadar girişken bir babalık hâline de sahip olmayan, çocuklara karşı mesafeli olunması gerektiği yaklaşımı aşınmış, çocukları ile ilişkileri güçlenmiş, özellikle de kız çocuklarına karşı yumuşak başlı, korkulan değil saygı duyulan ama çocukları **tarafından alay edilebilmesine de imkân olan bir babalık** hâline denk düşüyor. Henüz ilgili babalık yönünde bir dönüşüm gerçekleştirilmediği ve bunun için fazla hevesi bulunmasa da otoriter babalığı önemli ölçüde aşınmaya başlamış bir hâli temsil ediyor.
- **Söylem düzeyinde geleneksel babalık algısını büyük ölçüde içeriyor**, ancak özellikle kız çocukları söz konusu olduğunda otoriterlikten vazgeçebilen, kız çocuğuna karşı koyamayan bir baba tanımlanıyor.
- Bu babalar, kendileri dâhil olmasalar da artık günümüzdeki babaların daha olumlu özellikler taşıdığını, biraz çekinceli de olsa eski babaların otoriterliğinin ve mesafesinin fazla geldiğini teslim ediyor. **Hâlen kendi babalarını beğenseler de onlar kadar iletişimsiz olmamak gerektiğini sıklıkla vurguluyorlar**.
- **Yeni geleneksel babaların en önemli direncini toplumdaki önyargılar oluşturuyor**. Nitekim günümüzdeki babalık ve erkeklik hâlleriyle ilgili en çok getirdikleri eleştirileri de giyim kuşam, hâl ve tavırlar gibi dış görünüşe yönelik özellikler oluşturuyor. Farklı babalık hâlleri yakışsız bulunuyor. Ev işleri ve çocuk bakım işlerinin yapılmasında da önemli bir engeli “insanlar ne der?” düşüncesi oluşturuyor.
- **Yeni geleneksel babalar çocukları ile iletişim çabası içerisinde**. En çok zorlandıkları konuların başında çocukların konuştuğu dili anlayamamak, onların dünyasına girememek geliyor. Bunun nedeni olarak da **teknoloji** gösteriliyor.
- Yeni geleneksel babaların çocuklarıyla yaptıkları aktivitelerin **pek çeşitlenmediği** görülüyor. Çocuklarla “*pek bir şey yapmadıklarını*” söyleyen babalar çoğunlukta. En sık yapılan aktivitenin ise “*oyunlara eşlik etmek*”, “*birlikte yemek yemek*” olduğu görülüyor.
- Yeni geleneksel babalar çocuklarını disiplin altına almak için onlara örnek olmak, onlarla *konuşmak*, *despot / baskıcı olmadan iletişim kurmak* gibi yollara başvurduklarını belirtiyor. Bu vurgular çocuklarla azalan mesafe ve aşınan otoriterliğin göstergesi olarak yorumlanabilir.
- Dinî ve ahlaki eğitim ve çocukların **iyi birer Müslüman olması**, yeni geleneksel babaların geleneksel babalar ile ortaklaştığı konular.
- Çocukları disiplin altına almak konusunda zorlandıklarını, kız çocuklarının daha “uysal” ve anlayışlı olduklarını oğlan çocuklarının ise hırçın olduklarını ifade ediyorlar. Yine öne çıkan beklentilerin başında kız çocuklarının örf ve adetlere uygun hareket etmesi, iyi bir evlilik yapması temennisi geliyor. Öte yandan aynı zamanda kız çocuklarının bir meslek ve bir iş edinmesi de yeni geleneksel babaların önem atfettiği konular arasında yer alıyor. Bu itibar ile kız çocuklarının eğitime ve çalışma yaşamına katılmasına bakışta geleneksel babalardan farklılaştıkları söylenebilir. Bir başka deyişle **kız çocukları, yeni geleneksel babaların hassas noktasını ve dönüşüm tetikleyicisini oluşturuyor**.

Yeni Geleneksel Baba Söylem Örnekleri

17

18

“Böyle adama aşık olunmaz mı! Babam çok özeldir. Ne kadar sert görünse de o sertliğin altında kocaman, kırılğan, naif bir yüreği olduğunu kimseye çaktırmamaya çalışır.”

19

20

“Babaların dilleri çekinir söylemeye ama kızları bilir ki babalarının kocaman yürekleri kızları için atar.”

21

Benim için çocuk, erkek çocuk, özellikle her ne kadar sen “yapma, etme”, doğrusunu yanlışını anlatsan da o çocuk bir gün senin de olmadığın bir yerde olacak. Otokontrolü her zaman inancı sağlar. Sen çocuğuna gerçek anlamda inancın gereklerini anlattırsan, bizim inancımızda Allah’ın olmadığı yer yok, o çocuk nereye girse girsin, “arkadaş benim annem babam görmüyor, arkadaşım şurada oturur içerim, ne de olsa beni görmüyorlar”; onun dışında kontrolünü sağlayacak bence inançtır. (Yeni Geleneksel Baba, 6068)

HEVESLİ BABA

Hevesli babalar **geleneksel babalık değerleri ile gayretli babalık değerlerini bir arada barındıran**, bu anlamıyla ikisiyle de geçişli olan bir babalık kategorisini temsil ediyor. Geleneksel ve yeni geleneksel babalık hâlinin özellikleri ve algı dünyası bu babalık hâline de yer yer sirayet ediyor, ancak pratikte hevesli babalar ev işlerinde ve özellikle de çocuk bakım ve yetiştirme işlerinde daha fazla sorumluluk alan babalar olarak onlardan ayrışıyor.

- Hevesli babalar, babalık görevlerini bir zorunluluk olarak görmüyorlar; aksine babalık **keyfi olarak yapılan faaliyetler ve gönüllü olarak üstlenilen sorumluluklar** niteliği taşıyor. Bu yüzden yapabileceklerinin hâlâ sınırları var. Ev ve çocuk bakım işlerinden yalnızca istediklerini yapıyorlar. Yapmama sebebi olarak da **“becerememeyi”** ileri sürüyorlar. “Becerememe” tepkisi, sorumluluk almamanın gerekçesi olarak işlev görüyor.

- Hevesli babalar çocuklarıyla en çok **oyun oynadıklarını ve sohbet ettiklerini**, bunun yanı sıra tavlâ oynamak, televizyon izlemek, boğuşmak, ödevlerini yapmak, kek pişirmek gibi aktivitelerde de bulduklarını söylüyor. Kız çocuklarıyla evcilik, makyaj yapma gibi oyunları da oynadığını ifade ediyorlar. **Alt değiştirmek** hevesli babaların yapmaktan hoşlanmadıkları işlerin başında geliyor. Bunun için “hoşlarına gitmemesi”, “midelerinin kaldırmaması”, “annesinin daha iyi yapması” gibi gerekçelerin öne sürülmesi, hevesli babaların babalık işlerini gerçekleştirmemek karşısında bir yaptırımla karşılaşacaklarını düşünmedikleri, **babalığı zorunluluktan ziyade keyfi bir iş olarak algıladıklarına** işaret ediyor.
- Ev işlerinde **“eşlere her konuda yardımcı olmak”** sıkça dile gelen bir ifade. Özellikle ağır veya “kendilerine uygun” işleri – evin geçimini sağlamak, tamir tadilat işleri yapmak, perde asmak – kendilerinin yaptıklarını dile getiriyorlar. Ayrıca eşleri ev işlerini yaparken çocuğa bakmak veya çocuğa bakarken ev işlerini yapmak, hevesli babaların kaçınmadıkları görevler. Bir başka deyişle çocuk sahibi olmak, hevesli babaların daha önce rol alma konusunda isteksiz ve niyetsiz oldukları geleneksel olarak kadınlara atfedilen yemek, temizlik gibi işleri yapmayı doğallaştırıyor. Dolayısıyla **hevesli babalar baba olduktan sonra önemli bir dönüşüm geçiriyor**.
- **Geçmişteki babalık ve erkeklik hâllerine hâlen özlem duyuluyor ve günümüzdeki erkeklerin “yumuşadığı” düşünülüyor.** Ancak aynı zamanda günümüzdeki erkeklere, **paylaşımçı, anlayışlı, ilgili olmak** gibi olumlu özellikler de atfediliyor. Yeni geleneksel babadan farklı olarak günümüzdeki erkekler ve babalar ile ilgili söylemlerde **eşitlik** kavramı da yer buluyor.
- Piramidin alt tarafında bulunan kategorilerdeki babalarda olduğu gibi geleneksel rollerin dışına çıkmama yönündeki **toplum baskısı hevesli babalar için de babalık sorumluluklarını üstlenmeye karşı** önemli bir direnç noktası. Ancak hevesli babalar tam da bu baskı ile karşı karşıya geldikleri yerlerde gayretli baba olmak yönünde hareket etmeye eğilim gösterdikleri için **kritik bir grubu oluşturuyor**. Hevesli babalar bu özellikleriyle **eski ile yeni arasında kalmış** bir babalığı temsil ediyor. Özellikle otoriter ve mesafeli babaların çocukları değişime daha hevesli.
- **Kız çocuk sahibi babalar hevesli baba olmaya daha yatkın.** Kız çocukları, yeni geleneksel babalarda olduğu gibi hevesli babalarda da dönüştürücü bir unsur olarak ortaya çıkıyor. Hevesli babalar farklı olarak kızlarının yalnızca iyi bir aile kurmasını ve iş sahibi olmasını değil aynı zamanda kendi ayakları üzerinde de durabilmesini, başka erkeklere karşı güçlü olabilmesini istiyor.
- **Hevesli babalar artık** kız çocuklarıyla oğlanlarla yapabilecekleri aktiviteleri de paylaşmaya başlıyor. Ancak cinsellik hâlen önemli bir tabu. Hevesli babalar bu alanın kız çocuklarında annelere, oğlan çocuklarında ise babalara bırakılması taraftarı.
- Çocukları disiplin altına almada ceza içeren yöntemler yavaş yavaş terk ediliyor. Hevesli babalar çocukların davranışlarını değiştirmenin esas yolunun **konuşmak ve meselenin nedenlerini ve sonuçlarını anlatmak** olduğunu düşünüyor.
- Hevesli babalara göre yaşadıkları en önemli zorluklardan biri çocuklarını **teknolojiden alıkoyamamak** ve bu yüzden **iletişim kuramamak**. Çocuklarla iletişim kurabilmek, onlarla empati yapabilmek önemli bir ihtiyaç olarak öne çıkıyor. Çocuk psikolojisini, onun dünyasını anlamak gerekliliği sıklıkla dile getiriliyor.

- **Kız çocuk / oğlan çocuk farklılıkları da azalıyor.** Oğlan çocuklarla yapılmak istenen aktiviteler kız çocuklarla da yapılıyor. Kız çocuklarının özgür ve erkeklerle eşit yetiştirilmesi gerektiği söylemlerde yer bulmaya başlıyor.
- Geleneksel babalığın pozitif unsurlarının söylem düzeyinde tüm babalık hâllerine yayıldığını söylemiştik. Gayretli babalar da geçmişteki babalık hakkında bu pozitif unsurlara atıfta bulunarak **nostaljik bir yaklaşım** sergileyebiliyor. Ancak geçmişteki babalık artık ciddi ölçüde eleştiriye tabi tutuluyor.
- Çocukların disiplin altına alınmasında **cezalandırma davranışı gayretli babalarda neredeyse tamamen ortadan kalkıyor.**
- Gayretli babalar çocuk psikolojisi, cinsellik gibi konularda **bilgi almak**, çocuklarına ulaşamadıkları noktalarda **nasıl iletişim kurabileceklerini öğrenmek** istiyor.

Gayretli Baba Söylem Örnekleri

Ütü yapamam, çünkü beceremem zaten. Bulaşıkları makineye koyup çalıştırmak da sorun değil, isterse yaparım. (Gayretli Baba, 6029)

26

- Çizgi dışı babalar **tüm çocuk bakım işlerini yapıyor ve bununla övünüyor.** Babalık deneyimi önemseniyor ve hem çevre ile hem de sosyal medyada görseller ve yazılarla paylaşılıyor.
- Çizgi dışı babalar da gayretli babalar gibi çocuk yetiştirme konusunda fikir ve bilgi sahibi. Kendilerini geliştirmek için de uğraşıyor, bunun için araştırmalar yapıyorlar.
- Ev işleri ve çocuk bakım işlerinde **“cinsiyetçi olmayan iş bölümü”** vurgusu var. Anneler kadar sorumluluk almaları gerektiğini, yemeği birlikte yapıp bulaşığı da birlikte yıkadıklarını ifade ediyorlar. Çocuk bakım işlerinin de “sorumluluk” ve “zorunluluk” nedeniyle yapılması gerektiği dile getiriliyor.
- Yukarıda tarif edilen babalık endekslerinin tamamından en yüksek düzeyi sağlayan çizgi dışı babalar tüm babaların yalnızca yüzde 0,9’unu oluşturuyor.

“Anne sütünün yanı sıra son 4 aydır katı gıdayla besleniyor. Önüne ne kosa yiyor. Hâlâ hiç mamaya ihtiyaç duyulmadı. “baby-led weaning” denen (benim mesela çok yeni öğrendiğim) koca insan gibi önüne konan yemekleri elleriyle götürüyor; götüremediğini mama sandalyesinden aşağı atıyor ama sonuçta kendi başına besleniyor.”

27

Erkek ne demek diyerek şu ataerkil yapıdaki erkekliği abartan kesime çanak tutmayın Allah aşkına. Kesin bu çalışmada erkeklik hakkında makaleler döşeyen görüşmeciler olmuştur. Kardeşim ben insanım, erkek değilim. Bu soruyu geçelim her insanda olması gereken özellikler olmalı sadece. (Çizgi Dışı Baba, 34098)

ÇİZGİ DIŞI BABA

- Toplumda çok az rastlanan çizgi dışı babalar, babalıkla ilgili **tüm konularda açık fikirli bir yaklaşım sergiliyor.** Toplumsal cinsiyet eşitliğini gözetiyor. Kız çocuk ve oğlan çocukları arasında ayırım yapmıyor.

Çizgi Dışı Baba Söylem Örneği

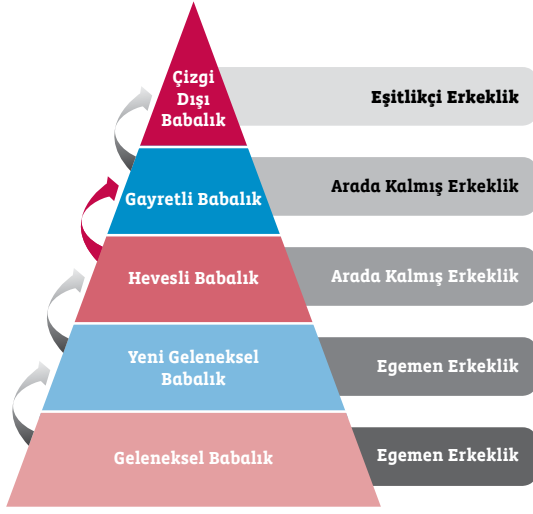

28

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Araştırmanın öne çıkan sonuçlarına değinmeden önce önemli çıktılardan biri olan Babalık ve Erkeklik Hâlleri Kategorizasyonu'nu hatırlatmak isteriz.

Aşağıda babalık kategorilerini ve bunlara karşılık gelen erkeklik kategorilerini gösteren piramit görülebilir.

Bu piramit tabanında en yaygın ve en hâkim “Geleneksel Babalık” kategorisinin yer aldığı, bu kategorinin söylemlerinin üst kategorilere de taşındığı, kategoriler arasında yukarı doğru hareketliliğin gerçekleştiği bir yapıyı oluşturuyor. Araştırma sonuçlarına göre **Geleneksel Babalar** toplumda en yaygın kategori; babaların üçte birinden fazlası geleneksel baba özelliklerini sergiliyor. Onları **Yeni Geleneksel Babalar** takip ediyor. Babaların diğer üçte birinden fazlasını oluşturan kesimini de **Hevesli** veya **Gayretli Babalar** oluşturuyor. **Çizgi Dışı Babalık** kategorisi ise toplumda yok denecek kadar az.

Bu yapı içerisindeki kategorileri de kısaca hatırlamak gerekirse:

Geleneksel Babalık – Çocuk bakım ve yetiştirme işlerinde rol üstlenmeyen, çocuklarına karşı otoriter ve mesafeli, toplumsal cinsiyete yönelik güçlü kalıpyargılara sahip babaların oluşturduğu kategori. Bu kategorideki babaların erkekliği

de ataerkil, otoriter, güçlü, iktidar sahibi, maço, şiddete eğilimli, erkeklik söyleminin negatif unsurlarını erkekliği güçlendiren özellikler olarak ele alan hâkim söylemin **Egemen Erkeklik** söyleminin etkisi altında. Geleneksel babalık kategorisi değişime en güçlü direnci gösteren babalardan oluşuyor.

Yeni Geleneksel Babalık – Algı ve söylem düzeyinde geleneksel babalık değerlerini paylaşan, ancak çocuk bakımına sınırlı katılım göstermeye, özellikle de kız çocuklarıyla mesafesini azaltmaya başlamış babalardan oluşan kategori. Yeni geleneksel babaların toplumsal cinsiyete yönelik kalıpyargıları güçlü ve bu babaların erkeklikleri de geleneksel babalarınki gibi **“Egemen Erkeklik”**.

Hevesli Babalık – Ev işlerine ve çocuk bakım işlerine keyfi olarak katılan, kalıpyargıları güçlü olmakla birlikte kız ve oğlan çocukları arasında daha az ayırım yapan, çocuklarla mesafesi azalmış, otoriter babalığa olumlu değerler atfedebilen, ancak kendisini otoriter olarak tanımlamayan babaların oluşturduğu kategori. Bu babalar toplumsal cinsiyet ve eşitlik gibi kavramlarla yeni yeni tanışıyor ve geleneksel değerlerin hâkim olduğu bir çevrede “gayretli babalık” değerlerini kendi tercihleri ile benimseyen, “eski ile yeni arasında kalmış” bir babalık hâlini taşıyor. Bu babaların erkeklikleri, egemen erkeklik özelliklerinin yanında erkekliği zayıflattığı düşünülen duyarlı, düşünceli, bakımlı gibi özelliklere de sahip olan erkeklerin yer aldığı **Arada Kalmış Erkeklik** özelliklerini sergiliyor.

Gayretli Babalık – Ev işlerinde ve çocuk bakımında sorumluluk alan ve bunu bir görev hissi ile gerçekleştiren, kız çocuklarını güçlü ve güvenli bireyler olarak yetiştirmek isteyen, kalıpyargıları güçlü olmakla birlikte eşitlikçi tutum ve davranışlara sahip, çocuk yetiştirme konusunda kendini geliştirmeye çabalayan ve değişime açık babalardan oluşan kategori. Bu babaların erkeklikleri de yine **Arada Kalmış Erkeklik** olarak tarif edilebilir.

Çizgi Dışı Babalık – Toplumda az rastlanılan, kalıpyargıları ortadan kalkmış, kız/oğlan çocuk ayrımı yapmayan babaların oluşturduğu kategori. Bu babaların erkeklikleri, toplumsal cinsiyet eşitliliğine duyarlılıkları itibari ile **Eşitlikçi Erkeklik** olarak tarif edilebilir.

Yukarıda tarif ettiğimiz farklı babalık tecrübelerine karşın, genel olarak günümüzde babalığın (ataerkil) erkekliğe göre ve (ataerkil) erkekliğe rağmen olumlu dönüşümler geçirdiği söylenebilir.

- **Babalık, (ataerkil) erkekliği dönüştürmek, ehlileştirmek için önemli bir fırsat yaratıyor.** Babalık söylem, algı ve pratiklerine dair bulgular, egemen erkeklik özelliklerinin “baba olma” hâliyle birlikte değişime ve dönüşüme yönelik müdahalelere açık hâle geldiğini gösteriyor.
- Sosyal medyada sıklıkla paylaşılan söylemlerdeki **erkeklik algısında negatif olarak görülebilecek kavramlar daha az yer tutuyor; zira, bu kavramların işaret ettiği davranışlara belli oranlarda tolerans var. Babalık söz konusu olduğunda ise bu davranışlar meşru görülüyor.** Babalık söyleminde olumlu ve romantize özellikler öne çıkıyor. Kıskançlık, çapkınlık, otoriterlik, baskıcı ve kavgacı olmak, alkol almak, şiddet gibi kavramlar **egemen erkeklik söyleminde “meşru ve makbul”, “erkeği erkek yapan özellikler” olarak görülürken, babalık söyleminde hoşgörüle karşılanmayan özelliklere dönüşüyor.**
- Algı haritaları da benzer bir sonuca işaret ediyor: Hem negatif hem de pozitif kavramlar, “babalık” kavramı ile “erkeklik” kavramıyla kurduğundan daha güçlü bir ilişki kuruyor. Babalık algısı, babalığın erkeklerin yaşamında **olumlu özelliklerin daha da olumlu hâle gelmesi gerektiği düşünülen, olumsuz özelliklerin ise daha fazla**

eleştirildiği bir özellik sergiliyor. Bu anlamıyla babalık, erkekliğin ehlileştirdiği bir dönem olarak görülüyor.

- Araştırma bulguları, erkeklerin ev işlerini yapmasalar da çocuk bakımına kısmen de olsa katıldıklarını gösteriyor. Bu bulgu da, babalıkla birlikte eşitlikçi yönde bir değişimin gerçekleşmesi potansiyeline işaret ediyor.
- **Geleneksel babalık aşınıyor.**
  - Babalık dendiği zaman bir çırpıda akla gelen geleneksel babalık değerleri – baba dağ gibidir, çınardır, evin direği, ailenin reisidir, güçlüdür, fedakârdır, kahramandır, koruyucudur gibi özellikler – bütün söylemlere ve babalık hâllerine yayılıyor. Öte yandan **otoriterlik, dediğim dediklik, kararlarda son sözü söyleme, mesafeli olma gibi özellikler**, babalık kategorileri geleneksel babadan gayretli babaya doğru ilerledikçe **etkisini ve yaygınlığını yitiriyor.**
  - Babalık algısının içerdiği kavramlar, belli ağırlık noktalarında kümeleniyor. Bu kümeler ağırlıklarına göre şöyle sıralanabilir:
    - **Geçim Sağlama**, ihtiyaçları karşılama, çalışma, sorumluluk alma, eve ekmek getirme
    - **Yeni Sorumluluklar Alma**, ilgilenme, sevgi, destek olma, arkadaş olma
    - **Otorite Olma**, güçlü, dayanak, aile reisi, otorite olma
    - **Sahip Çıkma**, koruma kollama, namusuna sahip çıkma, bir arada tutma, örnek olma

Bu başlıklar arasında en güçlü olanının Geçim Sağlama olduğu, Yeni Sorumluluklar Alma başlığındaki kavramların ise henüz çok güçlü olmamakla birlikte ön plana çıkmaya başladığı görülüyor. Geleneksel olarak babalığı kutsal kılan Otorite Olma ve Sahip

Çıkma başlıklarının ise toplumsal algıda geri planda kaldığı gözlemleniyor. Bu durum bize babalık algısında **otoriter babanın yerini geçim sağlayan babanın almaya başladığını** gösteriyor.

- **Aile reisi hâlâ erkek, ama kadının payı artıyor.** Babaların yüzde 67'si "ailenin reisi erkektir" diyor. Ancak bunların yüzde 10'luk kısmı erkeğin yüzde 51 oranında, yüzde 16'lık bir kısmı ise yüzde 60 – 80 oranında aile reisi olduğunu, geri kalan payın kadınlara ait olduğunu söylüyor. **Aile reisliğinin tamamen erkeğe ait olduğunu söyleyen babaların oranı ise tüm babaların yarısından az (yüzde 41).**
- **Pratik teorinin** önünde gidiyor.
  - Hem erkeklerde hem de kadınlarda toplumsal cinsiyet konusundaki kalıpyargıları ölçümlediğimiz **Stereotipleştirme ve Aile Reisliği** endekslerindeki ortalamalar, gündelik aile yaşamında babanın katılımına işaret eden Çocuk Bakımı ve Ev İşlerine Katılım endeks ortalamalarının altında kalıyor, bir başka deyişle **kalıpyargılarla güçlü babalar, o kalıpyargılarla çelişkili bir pratik içerisinde olabiliyor.**
  - Benzer şekilde yapılan görüşmelerde de babaların ev içerisinde daha fazla sorumluluk üstlendiği, ancak söylem düzeyindeki değişimlerin sınırlı olduğu gözlemleniyor.
- **Kız çocukları değişimi tetikliyor.** Kız çocuklarının değerine yönelik algının güçlendiğini babalarda, onları korumak ve yakınlık kurmak ihtiyacı gözlemleniyor. Yeni geleneksel babalar kız çocuklarına karşı koyamayışları, hevesli babalar ise gelecekte başka erkekler karşısında güçlü duran bir çocuk yetiştirme arzusu nedeni ile çocuk yetiştirmede ve ev işlerinde daha fazla rol almaya yöneliyor.

Araştırma bulguları hâkim erkeklik ve babalık söylemleri ile toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin kalıpyargıların babaların algısında hâlen güçlü bir biçimde yer bulduğunu gösteriyor. Bu tabloyu kadınların benzer söylem ve yargıları, yer yer erkeklerden de güçlü bir biçimde benimsiyor olması karamsarlaştırıyor. Öte yandan kutsal ve romantize edilmiş babalık algısını oluşturan kavram kümeleri arasında "Otorite Olma" ve "Sahip Çıkma" görevlerinin geri planda kalarak "Geçim Sağlama" ve "Yeni Sorumluluklar Alma" görevlerinin öne çıkması, aile reisliğinde kadınların da pay sahibi olarak görülmeye başlanması söylem düzeyindeki değişimleri gösteren bulgular olarak dikkat çekiyor.

Söylemsel tutarlılık pratikte ise çatlaklar veriyor. Babaların aile yaşamı içerisindeki davranış biçimlerinin, söylemlerindeki katılıkla örtüşmeyen, görece daha eşitlikçi ve paylaşımcı bir anlayışa işaret ettiğini söylemek mümkün. Bulgular babaların (hâlen çok sınırlı olmakla birlikte) geçmişe göre daha fazla ev işlerine ve bundan daha da fazla olmak üzere çocuk bakım ve yetiştirme işlerine belli ölçülerde katılım gösterdiğini ortaya koyuyor. Çocuklarla kurulan ilişkide mesafelerin azaldığı, kız çocuklarına daha fazla değer verildiği, ilgilenme, dinleme gibi davranışların yaygınlaşmaya başladığı gözlemleniyor. Pratikteki bu farklılaşmaya katkıda bulunan unsurların neler olduğuna bakıldığında, babaların kendi babaları ile kurdukları problemlili ilişkileri kendi çocuklarıyla tekrar etmek istememeleri, kız çocukları ile ilgili kaygılar, çocuk yetiştirmenin getirdiği yükler ve geçim sıkıntısı gibi faktörlerin öne çıktığı görülüyor.

Bu sayılanların farklı babalık kategorilerine göre ne gibi özgünlükler sergilediğinden de kısaca söz edelim. Pratiğin teorinin önünde gittiği gözlemi tüm babalık kategorileri için geçerli olmakla birlikte söylem düzeyinde en eşitlikçi babaların çizgi dışı babalar ve gayretli babalar olduğu, hevesli babaların davranışları açısından gayretli babalara, algı açısından ise geleneksel ve yeni

geleneksel babalara daha yakın olduğunu söylemek mümkün. Dolayısıyla hevesli babalar teori ile pratik arasındaki farkın en çok açıldığı kategoriyi, kendinden bir önceki kategoriye göre en büyük adımı atmış babaları oluşturuyor. Geleneksel / yeni geleneksel babalık hâlinde kendi seçimiyle vazgeçen, içinde bulunduğu topluluktaki baskıyı hisseden ancak buna direnen, rol model olarak gayretli babalık değerlerini geleneksel ve yeni geleneksel babalara ulaştıracak bağlantı noktasını oluşturan “hevesli babalar,” babalık çalışmalarının odaklanabileceği en kritik babalık kategorisini meydana getiriyor. Öte yandan kendi kültürel çevrelerinden farklılaşmaları hevesli babaların kendi seçimleriyle – keyfi olarak – gerçekleştirdikleri bir durum. Bu yüzden davranışlarının sürekliliği ve yaygınlaşmasında, hevesli babaların bu girişimlerini özellikle kendi çevreleri için meşru ve itibarlı kılacak, yapıp ettiklerinin değerini vurgulayacak ve bunları savunmalarını sağlayacak mesajların dolaşıma girmesinin etkili olacağı ileri sürülebilir. Bu bağlamda kız çocuğu sahibi olmanın önemli farklara işaret ettiğini gözlemledik. Kız çocuklarının başta cinsel taciz ve şiddet olmak üzere birçok olumsuzlukla karşılaşacak olması ihtimali hevesli babalar için önemli bir endişe kaynağı. Dolayısıyla babaların kız çocuklarını bu durumlardan korumak için atacağı adımlar onlara meşru bir zemin sağlıyor. Buna odaklanan mesajlar hevesli babaların davranış biçimlerinin sürekliliğinin sağlanması ve keyfi değil de zorunlu hâle gelmesi üzerinde etkili oluyor. Öte yandan yeni geleneksel babaların geleneksel babalardan ayrılmalarını sağlayan önemli bir özelliğinin kız çocuklarına düşkünlük ve bu ilişkinin yarattığı dönüşüm olduğunu hatırlarsak, hevesli babalar için davranış değişikliğinin yer etmesini sağlayan mesajların, yeni geleneksel babalar için harekete geçirici mesajlar hâline gelebileceğini öngörebiliriz.

Hem teori hem de pratikte geleneksel tutum ve davranışlara bağlı kalan ve bununla ilgili bir savunmaya da ihtiyaç duymayan geleneksel babaların doğrudan kurulan bir iletişime açık olmadığı gözlemleniyor. Öte yandan babaların büyük bir kısmını oluşturan bu kategoride gerçekleştirilecek bir hareketlenmenin önemli olduğu da aşikâr. Bu babalara erişimin babaların görüşlerine değer verdiği kanaat önderleri aracılığıyla gerçekleştirilmesi, dinî ve kültürel referansların hayatlarındaki belirleyiciliğinin ve otoriter babalığa verdikleri değer göz önünde bulundurulması önem taşıyor.

Tüm babalık endekslerinden tam puan alan ve ideal duruma işaret eden çizgi dışı babaların toplumu temsil gücü hayli zayıf. Bu nedenden ötürü erkeklik / babalık çalışmalarında bu kategoriyi hedeflemek etki oluşturma açısından değerli görünmüyor. Öte yandan bu babalarla bazı öncü davranışları itibari ile iş birliği yapmak düşünülebilir.

Son olarak, aşağıdaki tablo babalık kategorilerinin özelliklerinin, motivasyonlarının ve bu kategorilerle ilgili uygulamalarda dikkat edilmesi gereken hususların bir özetini sunuyor.

Babalık Kategorisi	Babalık Hâli	İhtiyaçlar / Motivasyonlar	Uygulamalara Notlar
Çizgi Dışı Babalık	<ul style="list-style-type: none"> - Ev işlerinde ve çocuk bakımında eşit sorumluluk alıyor. - Kız / oğlan çocuk ayrımı yapmıyor, çocuklarla ilgili ve yakın ilişki kuruyor. Kalıpyargılar ortadan kalkmış. - Kendini geliştirmek istiyor. Kaynaklara ulaşıyor. - Otoriter değil ve cezalandırma yöntemleri kullanmıyor. - Toplumsal cinsiyet perspektifine sahip. 	<ul style="list-style-type: none"> - Motivasyonu yüksek. - Bu alandaki yaklaşımlarını paylaşabileceği bir çevre içerisinde olmaya ihtiyaç duyuyor. 	<ul style="list-style-type: none"> - Toplumda temsili çok düşük. - Çalışmalarda hedeflenmesine gerek olmamakla beraber, bazı iyi örnekler anlatılarında, öncü çalışmalarda iş birliği yapılabilir.
Gayretli Babalık	<ul style="list-style-type: none"> - Ev işlerinde ve çocuk bakımında aşağıdaki kategorilerden daha fazla sorumluluk alıyor ve bunu bir görev hissiyle yapıyor. - Kız çocuğunu güçlü ve güvenli büyütme istiyor, ilgilenmede ve birlikte zaman geçirmede kız çocuk, oğlan çocuk ayrımı yapmıyor. Kalıpyargılar güçlü. - Kendini geliştirmek istiyor. Kaynaklara ulaşıyor. - Mesafeli değil, otoriter değil, çok az cezalandırma yapıyor. - Toplumsal cinsiyet perspektifine sahip. 	<ul style="list-style-type: none"> - Çocuklarla ilgili somut fayda görmek çocuk gelişimi konusunda hareket geçmeye motive ediyor. - “Becerememek” ve eşlerin zorlamaması, ev işleri ve çocuk bakımına katılımın önündeki engel olarak sunuluyor. 	<ul style="list-style-type: none"> - “Becerememe” gerekçesine kaçışlar mevcut, bilgi ve pratik donanımın artırılmasına ihtiyaç duyuyor. - İtibarının yükseltilmesi, özgüvenini artırabilir.
Hevesli Babalık	<ul style="list-style-type: none"> - Ev işlerine ve çocuk bakım işlerine keyfi ve gönüllü olarak katılıyor. - Kız çocuğunu güçlü ve güvenli büyütme istiyor, kız / oğlan çocuk ayrımı var ama zayıflıyor. Kalıpyargılar güçlü. - Kendini geliştirmek istiyor, bunun için bir adım atmıyor. - Mesafeli değil, otorite azalmış, ama otorite olumlu görülüyor. - Toplumsal cinsiyet eşitliği nosyonlarıyla tanışıyor. 	<ul style="list-style-type: none"> - Kız çocuklarını güvende tutma ihtiyacı dayanak noktalarını oluşturuyor. - Kendi babalarından farklı olmaya çalışıyorlar. - Toplum baskısından yakınıyor ancak adım atmasına engel değil. - “Becerememek” bir bahane olarak kullanılıyor. - Teknoloji önemli bir endişe kaynağı 	<ul style="list-style-type: none"> - Hevesli babalar öğrenmeye ve gelişmeye açık. - Kız çocuklarının şiddet veya cinsel taciz ile karşılaşmaları endişesi güçlü. - Çabalarının kendi topluluğu içerisinde meşru görülmesine ihtiyaç duyuyor. - Becerememe bahanesine yönelik bilgi ve pratik donanımı artırılabilir. Böyle bir donanım kazanmaya açıklar. - Çocuklarla iletişimlerini güçlendirme ihtiyaçları var.
Yeni Geleneksel Babalık	<ul style="list-style-type: none"> - Ev işi yapmıyor Çocuk bakımına sınırlı katılım gösteriyor. Bu durumu meşru görmese de böyle bir ihtiyaç duymuyor. - Çocuklarla mesafe azalıyor, otorite zayıflıyor ancak otoriterlik olumlu görülüyor. - Kız / oğlan çocuk ayrımı güçlü, ancak kız çocuklarına düşkün, kızlarını seviyor, karşı koyamıyor. Kalıpyargılar güçlü. - Toplumsal cinsiyet perspektifi bulunmuyor. 	<ul style="list-style-type: none"> - Toplum baskısına karşı duyarlı. - Toplumsal önyargılar adım atmasını engelliyor. - Teknolojinin çocuklarla iletişimi kestiği düşünülüyor. Çocukların dünyasına girememekten yakınıyor. 	<ul style="list-style-type: none"> - Kendi ilgisi ve girişimi yok. Çocuk gelişimine yönelik bilgi ve donanım ilgilerini çekebilir. - Hevesli babalarla temas bu ilgiyi tetikleyebilir. - Kız çocuklarının babalarını iknasına açıklar. - Kız çocuklarını koruma ihtiyacına yönelik mesajlara açıklar. - Çocuklarla iletişimlerini güçlendirme ihtiyacına yanıt verilebilir.
Geleneksel Babalık	<ul style="list-style-type: none"> - Ev işine /çocuk bakımına katılmıyor. Bunu meşru görüyor. “Kadın işi” olarak değerlendiriyor. - Çocuklarla mesafeli ve otoriter. Geçmişteki babalara özlem duyuyor. Otorite güzellemesi yapıyor. - Kız çocuk / oğlan çocuk ayrımı güçlü. Kalıpyargılar güçlü. - Toplumsal cinsiyet perspektifi bulunmuyor. 	<ul style="list-style-type: none"> - Dirençleri hayli katı. Günümüz toplumunu “yozlaşmış” görüyor. - Teknolojinin baba otoritesini aşındırıldığını düşünüyor. - Ergenlik kaygı uyandırıyor. 	<ul style="list-style-type: none"> - Dinî / kültürel referanslara bağlılar. - Müslüman kanaat önderleri yoluyla dolaylı erişime açık olabilirler. - Çocuklarının teknoloji ile ilişkisi ve ergenlik dönemlerine yönelik kaygılar bu grubun çocuk gelişimi alanında en ilgili olabileceği alanlar.

EK

ALINTILAR HAVUZU

GELENEKSEL BABALAR

Geçmişteki erkekler günümüzdeki erkeklere göre eşlerini ve çocuklarını daha çok sahipleniyorlardı. Ahlak yönünden de bizlerden baya bir iyilerdi. Otorite geçmişte erkeklerde daha fazlaydı. (Baba, dedemin yanında konuşmazdı mesela saygısızlık edemezdi) Gün geçtikçe erkeğin otoritesi daha azalıyor. Eskiden erkekler çoluğuna çocuğuna, eşine daha çok ilgi gösteriyordu, şimdi teknoloji de araya girince herkes bir tarafta hane halkının birbirlerinden haberi olmaz hâlde geldi. (Geleneksel Baba, 6084)

{Alt değiştirme puanının nedeni?} Dinle ilgilidir edeple ilgilidir İslami kuralların içinde de vardır ama savaş durumu olursa mecburiyetten elbet yapar ama kız çocuklarının altını babası değiştirmez. (Geleneksel Baba, 34005)

{Alt değiştirme puanının nedeni?} Çünkü, ne bileyim belki yapamam, veya yapabilirim de... Genelde bayan işidir ya alt değiştirme, onun için iki verdim. (Geleneksel Baba, 6036)

{Kız çocuğundan beklentiler?} Sadakatli olmasını beklerim. Öncelikle evine ailesine ve çocuklarına sadakatli olsun. (Geleneksel Baba, 6025)

{Kız çocuğundan beklentiler?} Ahlaklı biri olmasını, eğitimine önem vermesini beklerim. Zamanı geldiğinde iyi bir eş ve iyi bir anne olmasını beklerim. (Geleneksel Baba, 6078)

{Oğlan çocukları nasıl disiplin altına alınmalı?} Erkeği disiplin altına almak zordur. Erkek ele avuca sığmaz. Zaten sığarsa erkek olmaz. Erkek adamı disiplin altına almak zor olacağı için ona ilk başta terbiye öğretilir. Erkek adam terbiyelidir. Özellikle dinimiz öğretilir mesela. Erkek adama otorite koyulacaksa ona ilk başta o Allah sevgisi, resul aşkı işlenir ki o adam o şeyi alır, oradan ilerler yani. Yanlış yapacağını, neleri yapmaması gerektiğini bilir, onları bilirse zaten disiplin altına girmiş olur. (Geleneksel Baba, 6040)

{Çocuklar nasıl disiplin altına alınmalı?} Erkek ise ve ergenliğine girmiş ise şiddete başvururum duruma bağlı olarak. Küçük bir şeyse uyarırım da. Kız çocuğum için kısıtlamalarda bulunabilirim. Kendi hatasını fark etmesi için soğuk davranırım bir dönem. Bu ona en büyük ceza olacaktır. (Geleneksel Baba, 6087)

{Çocuklar nasıl disiplin altına alınmalı?} Genelde eşim disipline ediyor ve "babana söylerim" şeklinde korkutuyor. Bazı şeylerden çocuğun çekinip korkması lazım çünkü. (Geleneksel Baba, 6084)

{Oğlan çocukları nasıl disiplin altına alınmalı?} Erkek için de aynı aynı hiç fark etmiyor. Ama kız çocukları bu konuda daha iyimserdir daha çok söz dinliyor yola girer. Fakat erkek çocukları onlarla biraz daha fazla uğraşmak gerekiyor. Cezalandırmak erkeklerde kötü yönde etki yapıyor, cezalandırmadan öğütlerle kafasına vurmaktan, laflarla ezerek bir şeyler vermek gerekiyor. (Geleneksel Baba, 34037)

{Çocuklar nasıl disiplin altına alınmalı?} Babadan biraz korkmalı, anne sözünü dinletebilmeli dinletebilsin bu sayede ki anne bak babana söylerim dediğinde ciddiye alsın. (Geleneksel Baba, 35059)

{Balkona çamaşır asma puanının nedeni?} Ondan da hiç anlamıyorum çünkü hazır yıkamış kendi bir de ben mi götürüp asıcam balkona. Böyle bir iş bölümü olmaz. Olmaz çünkü balkona astığın zaman millet ne der biliyon mu? Hayırdır kardaş, çamaşır işi nereden çıktı? Bir de biz de genetiğimiz yok yani çamaşır asmak, yani tamam yıkarsın, askerde yıkarsın eyvallah, ama evliyken erkek zaten normalde çamaşır yıkamasına karşıdır. Bekârken, askerken kendin yıkarsın kendin asarsın çünkü [çevre] bir şey çıkartamaz oradan. ama evli bir insanın hiçbir zaman balkona çamaşır asmaması hiçbir zaman makbul olmaz olamaz da. Çünkü niye diyecek olursanız, daha doğrusu, eşi kendi de istemez zaten. Eşi de istemez, hiçbir insanın eşi istemez, yani al da şu çamaşırını götür de balkona as demez. Ya töremiz de bu yok çünkü de o yüzden dolayı. (Geleneksel Baba, 6020)

{Geçmişteki babalık ve şimdiki babalık?} Şu anda teknolojiden dolayı sanırım çok farklı. Eskiden çocuklar daha disiplinliydi ve saygılıydı. Şu anda çocuklara daha bilimsel yaklaşıyor.” (Geleneksel Baba, 35035)

{Çocuk yetiştirirken zorlanılan konular?} Teknolojinin gelişmesiyle birlikte bizim takip edemediğimiz örneğin internet ortamında onların nasıl bir ilişki kurduğunu bilemeyiz mesela. Kimlerle konuştuklarını, kimlerle arkadaş olduklarını bilemeyiz. O konuda sıkıntılar oluyor.” (Geleneksel Baba, 35045)

{Geçmişteki babalık ve şimdiki babalık?} Geçmişte teknolojinin gelişmemesiyle tv olmasa dahi olmadığı dönemlerde babalık ile bağdaştıramayacağı şeyler vardır teknolojinin geliştiğini var sayarsak iletişimi babalığı şöyle etkiliyor yani karşı cinsle daha iyi anlaşma mı desek buna geçmişteki babalıkla şimdiki aynı bence” (Geleneksel Baba, 35053)

{Geçmişteki erkeklik ve şimdiki erkeklik?} Eskiden erkekler ailelerine daha böyle ilgisiz kalırlardı ama daha düzgünlerdi şimdiki erkekler daha kılıbık. Hakikaten böyle bir tarafı unutup diğer tarafa çekilir hatta bazen iki tarafı unuttur. Eskiden erkek çalışırdı bayan evde tarlada çalışırdı ama daha düzenliydi. Şimdiki erkekler teknolojiyle değişti çocuğun eline tablet verirken toplumdaki kopuyor aileden kopuyor bir odakta ilerliyor. topluma faydalı olmuyor. (Geleneksel Baba, 34014)

{Geçmişteki erkeklik ve şimdiki erkeklik?} Erkeklerin ağır basan özellikleri geçmişe göre azalmış durumda. Özellikle erkekler otoriter olma özelliklerini yitirmişlerdir. Güç kaybı var.” (Geleneksel Baba, 34036)

{Geçmişteki babalık ve şimdiki babalık?} Geçmiştekiler adam gibi adamdı. Gelecek nesil de cacık gibi bir şey. Eski hep evliya gibi adamlarmıştı, sözüne güven duyulur, töresine örfüne adetine daha bağlıydı, şimdiki gelecek nesil, yani benden ve benden sonrakiler olarak sayalım, ne töre bilir ne adet bilir ne ana bilir ne baba bilir, ne büyük

bilir, ne küçük bilir, ne vatan bilir, ne komşu hakkı bilir, hiçbir şey bilmez. (Geleneksel Baba, 6020)

{Çocuk yetiştirirken zorlanılan konular?} Ergenlik yaşına gelen çocuk daha bir şey oluyor, ortam, teknoloji, bu konularda daha fazla sıkıntı çekiyoruz. Kendime göre çocuğu dürüst, ahlaklı, edepli, temiz yetiştirmek istiyorum. Şimdiki ortam bunları etkiliyor, zorlaştırıyor. (Geleneksel Baba, 6074)

{Destek programından beklentiler?} Nokta atışı çözümler beni katılmaya teşvik ederdi, ergenlik döneminde ailesini ikinci plana atmaya başlıyor bu sorunu çözmeleri gerekir. (Geleneksel Baba, 34001)

{Destek programından beklentiler?} Namazı İslam emirlerini neden yaptığını bildirmesi gerekir ki böyle bir programa katılayım ve bu ancak cemaatlerde sağlanıyor. (Geleneksel Baba, 34005)

YENİ GELENEKSEL BABALAR

{Çocuklarla vakit geçirme?} Oyun oynarız konuşuruz. Gerçi şimdi teknoloji çocukları bizden aldı. (Yeni Geleneksel Baba, 34067)

{Balkona çamaşır asma puanının nedeni?} Her zaman asmıyorum, eşimin işi varsa asarım. 10 yıl önce karizma yerle bir diyordum, şu anda böyle değil. (Yeni Geleneksel Baba, 6052)

{Balkona çamaşır asma puanının nedeni?} Toplum içindeki tepkilerden etkilenmek (Yeni Geleneksel Baba, 6055)

{Balkona çamaşır asma puanının nedeni?} Bazı konular toplumda aşılamadı. Erkeğe yakışmaz mantığı, önyargı. (Yeni Geleneksel Baba, 6065)

{Balkona çamaşır asma puanının nedeni?} Balkona çamaşır kesinlikle asmam. Zorda kalmadığım sürece asmam. Çünkü pek hoşlanmadığım bir şey. Dışarıdan beni

birilerinin o şekilde görmesini istemem. Hoş bir görüntü olmaz çünkü bir erkeğin çamaşır asması bana göre abes bir şey. (Yeni Geleneksel Baba, 34022)

{Geçmişteki babalar ve günümüzdeki babalar?} Günümüzdeki babalar çocuklarının düşüncelerine ve yaşayış tarzına daha saygılı ancak günümüzde iyi bir baba olmak daha zor." (Yeni Geleneksel Baba)

{Geçmişteki babalar ve günümüzdeki babalar?} Büyük şehirde yaşadığımız için eski babalıkla yeni babalık farklı. Yeni babalar teknolojiye ayak uydurmaya çalışıyoruz." (Yeni Geleneksel Baba, 34012)

{Çocuklarla geçirilen vakit?} Yani diyorum ya teknolojiden dolayı PC'yi kapat gel desen bir sefer yapabiliyoruz. oturup konuşuruz sohbet ederiz ama çok zor. Elektrik kesildiğinde sohbet ettik mesela. Bazı geceler çay içerken mesela sohbet ederiz." (34014)

{Geçmişteki babalar ve günümüzdeki babalar?} Babalık bence eskiye oranla çok değişmedi. Babalığı yerine getirmeyenler var mı var ama bizim örf ve adetlerimiz kültürümüz dinimiz bunu şey yapmıyor yani eski ile yeni arasında fazla bir değişiklik olmuyor. Bazı değişimler var ama teknolojiyle alakalı bu da. Babalık zamanla yaşla oturuyor ama" (Yeni Geleneksel Baba, 34016)

{Kız çocuğun izin alması gereken konular?} Kızımın dışarı çıkarken, arkadaşlarıyla oynarken, teknolojik aletleri kullanırken benden izin almasını isterim. (Yeni Geleneksel Baba, 34022)

{Çocuk yetiştirirken zorlanılan konular?} Teknoloji konusunda biraz zorlanıyoruz. Çocuklar teknolojiye çok düşkünler. Onları biraz daha ordan uzaklaştırmak için uğraşıyoruz. Dışarıdaki ortamdan, sokaktan da uzak tutmak için uğraşıyoruz. (Yeni Geleneksel Baba, 34022)

{Geçmişteki erkekler ve günümüzdeki erkekler?} Günümüzdeki erkekler daha anlayışlı ve daha saygılı. Ancak eski erkeklerin sahiplik duygusuna daha çok sahip olduğunu düşünüyorum. (Yeni Geleneksel Baba, 6009)

{Geçmişteki erkekler ve günümüzdeki erkekler?} Eskiden erkekler şimdiki gibi göre daha lider ve savaşçıydı. O zamanlar kadınlara daha az önem ve özen gösteriyorlardı. Eskiden erkekler daha fazla şiddet gösteriyorlardı. Şimdi öyle değil, neredeyse kadınlar ve erkekler eşit haklara sahip. (Yeni Geleneksel Baba, 34022)

{Geçmişteki erkekler ve günümüzdeki erkekler?} Moda anlamında çok farklılıklar var sadece. Dar pantolonlar ve değişik feminen kıyafetler moda oldu ve erkeklik elden gitti. (Yeni Geleneksel Baba, 34097)

{Geçmişteki erkekler ve günümüzdeki erkekler?} Eskiden bu kadar değer verilmiyordu ama şimdi varsa yoksa para. Sevgi unsuru değişti. Şimdi severek evleniyorsunuz. Eskiden fazla seçenek yoktu. Eskiden aldatma yoktu çünkü bu kadar alternatif yoktu. (Yeni Geleneksel Baba, 35038)

HEVESLİ BABALAR

{Çocuk yetiştirirken zorlanılan konular?} Yahu mesela Dota 2 diye bir oyun var ve ben bunu severek oynuyorum. Babam mesela ne yapıyorsun diyor, Dota oynuyorum deyince hık diye kalıyor yani. Ben hık diye kalmak istemiyorum yani. Eğer 20 yıl sonra mesela 3D oyunlar çıkacaksa içerisinde oynayabileceğimiz falan onları bilmek isterim yani, eğer onu eğitecekse. (Hevesli Baba, 6038)

{Çocukları disiplin altına alabilmek için?} sözel olarak uyarılmaya çalışılır ya bence. Yani şiddete başvurulmaması gerekir kesinlikle. Sözel olarak her şeyin nedenleriyle birlikte anlatılması gerekir. Bunun yeterli olduğunu düşünüyorum. (Hevesli Baba, 6037)

{Balkona çamaşır asma puanının nedeni?}
Kararsızım çünkü balkon... İnsanların farklı davranması. Önyargı var, kılıbık derler.”
(Hevesli Baba, 6044)

{Çocuk yetiştirirken zorlanılan konular?}
Bu teknoloji meselesiyle ilgili zorlanıyoruz teknoloji çocukları çok cezbediyor. Bu konuda sınırlamakla ilgili sorun yaşıyoruz. (Hevesli Baba, 34049)

{İyi bir baba olmak için yapılanlar?} Sert tutucu olmamaya çalışıyorum ben arkadaş olmaya çalışıyorum. Bizde baba gelir sadece kural koyar o yemeğe başlamadan yemek yenmez TV açılacaksa baba açmadan açılmaz böyle katı kurallar vardı ben daha sıcak yaklaşmaya çalışıyorum. Çünkü diğer türlü mesafe oluyor. (Hevesli Baba, 34008)

{Çocuk yetiştirirken zorlanılan konular?}
Yetiştirirken zorlanacağımı düşünüyorum. Çünkü çocuk yetiştirmek bayağı zor, kompleks ve sabır gerektiren bir iş o yüzden ilk çocukluk ve bebeklik yıllarında çok zorlanabiliyordum. Mesela gecenin köründe ağlaması ve teselli etmek zor gelebilirdi, uyanmak kalkmak teselli etmek, mamasını hazırlamak falan zor gelebilirdi. Yani beceremediğim konular. Sonradan öğrenip beceri kazanınca her şeyin altından kalkabilirim.” (Hevesli Baba, 34084)

{Geçmişteki babalık ve şimdiki babalık?}
Bizim her şeyimizle hemen hemen annem ilgileniyordu, ben daha çok vakit ayırmaya çalışırım çocuklarıma. Neden: çocukluğumu unutamıyorum. Bunun bilincindeyim. (Hevesli Baba, 6013)

{Balkona çamaşır asma puanının nedeni?}
Çamaşır asmayı bilmediğim için. Beceremem o işi” (Hevesli Baba, 6001)

{Geçmişteki erkeklik ve şimdiki erkeklik?} Light. Erkek figürü, yüzyıllardan beri sert, savaşçı, kavgacı bir yapıya sahipti. Light kavramı biraz daha esnek, yumuşak olduğu için ben kendimi light erkek olarak görüyorum. Kavgayı, savaşı sevmeyen barıştan yana gülen oynayan hoplayan bir insanım. (Hevesli Baba, 35063)

{İyi bir baba olmak için yapılanlar?} En büyük hata zaten erkek şımarır, o istediğini yapar diye yetiştirmek. O kavramları silmediğimiz sürece istediğimiz sonucu alamayız. Erkek çocuğudur yapar, erkektir hoş olur, erkektir güzeldir aman yapsın etsin dediğimiz sürece üç yaşında başlayan hatalar ergenlik sürecinde iş işten geçmiş olur. (Hevesli Baba, 6032)

{Geçmişteki babalar ve şimdiki babalar?} E tabii, geçen zamanla, gelişen teknolojiyle beraber babalık kavramının da farklı bir moda geçtiğini söyleyebiliriz. Eskiden daha çok gelenekçi baba tipi varken bu son zamanlarla, teknolojinin daha çok gelişmesiyle beraber açıkçası, böyle sürekli güncellenen, böyle yapılandırıcı bir baba örneği ortaya çıktı açıkçası. Tabii biz yeni babaları daha çok seviyoruz.” (Hevesli Baba, 35025)

{Alt değiştirme puanının nedeni?} Bana göre değil beceremem. (Hevesli Baba, 6010)

{Alt değiştirme puanının nedeni} Ben yapamam, beceremem. Öğrenirsem belki de..” (Hevesli Baba, 6081)

{Kendinizi nasıl bir erkek olarak görürsünüz?}
Arkadaşlarım bana kılıbık diyor çünkü paylaşımcı bir yapıya sahibim. Evliliğimden bu yana camları eşime hiç sildirmemişimdir. (Hevesli Baba, 34008)

{Balkona çamaşır asma puanının nedeni?}
Kararsızım çünkü balkon... İnsanların farklı davranması. Önyargı var, kılıbık derler. (Hevesli Baba, 6044)

{Kendinizi nasıl bir erkek olarak görürsünüz?}
Valla normal insan olarak görüyorum ben. Bir erkeklik veya şey... Tabii ki bir muhafazakâr yönümüz herkeste olduğu gibi var. Yani normal bir insan olarak görüyorum ben yani. Çünkü yani erkek olmakla kadın olmak sadece bir cinsel organ farklılığına dayalı bir şey olduğunu düşünüyorum ben. Cinsel organın da insanın işte dünyayı anlamlandırmak biçiminde herhangi bir etkisi olmadığını düşünüyorum. Tabii ki işte toplumsal cinsiyet burada olaya giriyor. Sen o cinsel organa sahipsin diye senin dünyayı algılama şeklini

belirlemeye çalışan bir toplum söz konusu. İşte kadının dedikodu yapma gerekliliği veya erkeğin bilim yapması gerekliliği, her şeyin en iyisinin erkek tarafından biliniyor olması, fakat benim çok daha benden zeki veya bilgili veya bu işte çalışmalar yapan arkadaşlarım söz konusu. Bu noktada işte ben kalkıp sırf benim cinsel organım dışı dönük bir cinsel organ, içe dönük değil de dışı dönük bir cinsel organ diye kalkıp da onun benden daha farklı bir beyin yapısına sahip olduğunu düşünmüyorum yani. (Hevesli Baba, 6038)

{Geçmişteki erkeklik ve şimdiki erkeklik?} Eskiden erkekler daha katıydı. Örneğin aile içinde ya da karşı cinse yönelik davranışlarında daha keskin bir tutum sergiliyordu. Buna örnek verecek olursak işte aile içinde bir sorun meydana geldiğinde bunu doğrudan bir şiddet yoluyla çözmeye kalkışabiliyordu eskiden. Ancak günümüzde biraz daha uyarı yoluyla sözel boyutta, nasıl desem bir ılımlılık söz konusu günümüzde. (Hevesli Baba, 6037)

{Geçmişteki erkeklik ve şimdiki erkeklik?} Günümüz erkekleri, modern toplumun getirdikleriyle birlikte geçmişe göre daha anlayışlı olduğunu düşünüyorum. Bu belli bir kesim için böyle. Modern yaşam tarzı süren erkeklerin böyle olduğuna inanıyorum. Ama hâlâ tabii eski dönemlerdeki erkeklik kavramıyla yaşamaya çalışan erkekler var. (Hevesli Baba, 6042)

{Kız çocuğundan beklentiler?} Gelecekte annem ya da ablam gibi olmasını isterim bazı kadınlar vardır tanıştığınız zaman size serttirler kaç çatarak konuşurlar duruşunu belli eder yani gülümseyerek yumuşak tavırla değilde sert tavırla yaklaşmalı bu sınırı korumalı. (Hevesli Baba, 34088)

GAYRETLİ BABALAR

{Kız çocuklarının cinsellikle ilgili sorularını yanıtlama?} Aslında 5 vermem gerekiyor şu an düşündüm de. Çünkü çocukların cinsel eğitimi alması gerekiyor ve erken yaşta alması gerekiyor bundan çekinmemem gerekiyor. (Gayretli Baba, 34059)

{Geçmişteki babalık ve şimdiki babalık} Benim istediğim yönde bir düzelme var. Ama yine de yeterli değil tabii. İnsanlar bu söylediğim kötü özellikleri eskiden daha çok benimsiyorlarmış ama zamanımızda bu git gide azalıyor. Gördüğüm çoğu insanlarda yok tabi ama olan insanlar da var. Ama erkek olduğu için kaba saba davranmak zorunda olmadığı için, kaba saba davranmasının onun erkekliğini pekiştirmediğinin farkında olan insanlar var. (Gayretli Baba, 6067)

{Alt değiştirme} Eşit sorumluluk düşüyor. Sevmesem bile yapmak durumundayım. (Gayretli Baba, 6006)

{Çocuk yetiştirirken en çok zorlanılan konular?} Şimdi benlik duygusu oluştuğu için, 2,5 yaş. Şuanda istemediği bir şey olduğunda çok şiddetli cevaplar vermeye başlıyor. Aslında aşırı sevgiden ortaya çıkan bir patlaması var. Öperken mesela sırıyor ama kendi de sonradan fark ediyor ve şaşırıyor "a ben ne yaptım" gibisinden. Şu anda uyku saatinde bir sıkıntı yaşamıyoruz. Çok fazla sıkıntı yaşadığımız bir durum yok. Ama şu aralar dikkat çekme durumunda. Dikkat çekmek adı altında her şeyde olumsuz hareketler ortaya çıkabiliyor, arabasını atabiliyor, ortalığı dağıtabiliyor. (Gayretli Baba, 3544)

{Kız çocuğunun cinsellikle ilgili sorularını yanıtlama?} Bundan kaçmamak gerekir. Ailesi güvenilir kaynaktır. (Gayretli Baba, 6006)

{Yemek yapma puanının nedeni?} Yemek yapmayı severim. Temizlik beceremiyorum. (Gayretli Baba, 6006)

{Ev işlerine katılım?} Ne bileyim ev temizlenecek olsa açıkçası kaçmaya çalışırım çünkü nefret ediyorum. Ama hani o toz alırken ben yerleri süpürüp silebilirim böyle bir şey olabilir. Ütü yapmam çünkü beceremem zaten, bulaşıkları makineye koyup çalıştırmakta çamaşırları çalıştırmakta sorun değil isterse yaparım." (Gayretli Baba, 6029)

{İyi bir baba olmak için yapılanlar?}
Çocuğumu saydığım tüm iyi özelliklere göre yetiştirmeye çalışırım. Sıkıcı baskıcı bir baba olmam. Hem kızım hem oğlum olduğunda ayırmam eşit bir şekilde büyütürüm. Kadın erkek eşitliğini öğretirim. (Gayretli Baba, 34060)

{Çocuklar nasıl disiplin altına alınmalı?}
Bana göre disiplin altına almak zaten yanlış bir şey. Çünkü baskılanmış bir psikoloji yaratır onlarda. Çocukları kesinlikle özgür bir şekilde yetiştirmek gerekiyor. (Gayretli Baba, 34059)

ÇİZGİ DIŞI BABALAR

{Alt değiştirme puanının nedeni?} Ya seviyorum ben bu işi baya. Duygusal bir bağ bence. (Çizgi Dışı Baba, 34098)

{Yemek yapma puanının nedeni?} Aşçılık kanımda var. Özellikle soteleri harika yaparım bir de köy usulü bir çorbam var. (Çizgi Dışı Baba, 34098)

{Çocuklar nasıl disiplin altına alınmalı?}
Disiplin mesela topluma iyi bir birey yetiştirmek iyi bir bireyden kasıt hoşgörülü bir birey yetiştirmek onun haricinde kız çocukların karşı ailede cinsel bir tabu var. O tabunun olmaması gerekiyor. Hani bunu bir erkek çocuk 18 yaşına geldiğinde bir şeyler yaptığında gururlar karşılanıyor ama kız çocuk yaptığında namus kavramı giriyor onların kesin olmaması gerekiyor. (Çizgi Dışı Baba, 34053)

***

SON NOTLAR

63

1. Özel Facebook kullanıcısı paylaşımı, 19 Haziran 2016 tarihinde <https://www.facebook.com> adresinden alıntlandı.
2. Anonim yazar, "Erkek Çocuk Annesi Olmanın 10 Güzel Yanı", Hürriyet Aile, 21 Haziran 2016 tarihinde http://www.hurriyetaile.com/sizin-icin/psikoloji/erkek-cocuk-annesi-olmanin-10-guzel-yani_17914.html/3 adresinden alıntlandı.
3. Gönül Gönülşen, "Sadece Erkek Çocuk Sahibi Olan Annelerin Anlayabileceği 15 Şey", Onedio, 21 Haziran 2016 tarihinde <https://onedio.com/haber/sadece-erkek-cocuk-sahibi-olan-annelerin-anlayabilecegi-15-sey-609332> adresinden alıntlandı.
4. Özel Twitter kullanıcısı paylaşımı, 16 Haziran 2016 tarihinde <https://twitter.com> adresinden alıntlandı.
5. İncicaps, "Medcezir izleyen erkek sigarası", 15 Haziran 2016 tarihinde <http://www.incicaps.com/b/medcezir/bugun/&tip=c/> adresinden alıntlandı.
6. Özel Facebook grubu açıklaması, 16 Haziran 2016 tarihinde <https://www.facebook.com> adresinden alıntlandı.
7. Anonim yazar, "Birbirinden Komik Paylaşımlar", Sabah, 20 Haziran 2016 tarihinde <https://www.sabah.com.tr/galeri/yasam/birbirinden-komik-paylasimlar/6> adresinden alıntlandı.
8. Anonim yazar, "Bilgelik ve Evlilik", 19 Haziran 2016 tarihinde <https://www.karikaturu.com/bilgelik-ve-evlilik.html> adresinden alıntlandı.
9. Özel Twitter kullanıcısı paylaşımı, 16 Haziran 2016 tarihinde <https://twitter.com> adresinden alıntlandı.
10. Özel Instagram kullanıcısı paylaşımı, 14 Haziran 2016 tarihinde <https://www.instagram.com/?hl=tr> adresinden alıntlandı.
11. Özel Twitter kullanıcısı paylaşımı, 15 Haziran 2016 tarihinde <https://twitter.com> adresinden alıntlandı.
12. "İlgili babalık" kavramı için bkz. AÇEV (2017) Türkiye'de Babalığı Anlamak Serisi I: Türkiye'de İlgili Babalık ve Belirleyicileri, İstanbul, AÇEV.
13. Özel Facebook kullanıcısı paylaşımı, 14 Haziran 2016 tarihinde <https://www.facebook.com/> adresinden alıntlandı.
14. Ustaellerden.com, "Babalar Günü Sözleri-Şiirleri", 15 Haziran 2016 tarihinde <http://www.ustaellerden.com/babalar-gunu-sozleri-siirleri/babalar-gunu-mesajlari/> adresinden alıntlandı.
15. Jfn, Ekşi Sözlük yazarı, "babanın ölmesi" başlığı paylaşımı, 16 Haziran 2016 tarihinde <https://eksisozluk.com/babanin-olmesi-717482?p=134> adresinden alıntlandı.
16. Özel Facebook kullanıcısı paylaşımı, 16 Haziran 2016 tarihinde <https://www.facebook.com/> adresinden alıntlandı.
17. Özel Instagram kullanıcısı paylaşımı, 16 Haziran 2016 tarihinde <https://www.instagram.com/> adresinden alıntlandı.
18. Özel Instagram kullanıcısı paylaşımı, 18 Haziran 2016 tarihinde <https://www.instagram.com/> adresinden alıntlandı.
19. Anne Cadi, 20 Haziran 2016 tarihinde <http://annecadi.com/> adresinden alıntlandı.
20. Özel Twitter kullanıcısı paylaşımı, 18 Haziran 2016 tarihinde <https://www.twitter.com/> adresinden alıntlandı.
21. pestosos, Ekşi Sözlük yazarı, "baba-kız ilişkisi" başlığı paylaşımı, 16 Haziran 2016 tarihinde <https://eksisozluk.com/baba-kiz-iliskisi-1357262?p=14> adresinden alıntlandı.
22. Özel Twitter kullanıcısı paylaşımı, 17 Haziran 2016 tarihinde <https://www.twitter.com/> adresinden alıntlandı.
23. Angara Bebesi kişisel blog,, 15 Haziran 2016 tarihinde <https://angarabebes.wordpress.com/> adresinden alıntlandı.
24. Özel Instagram kullanıcısı paylaşımı, 16 Haziran 2016 tarihinde <https://www.instagram.com/> adresinden alıntlandı.
25. kadinlarkulubu.com üyesi, "Kızlar fikirlerinizi merak ediyorum, kardeş sayısı ve baba ilgisi" forum başlığı, 20 Haziran 2016 tarihinde <https://www.kadinlarkulubu.com/archive/index.php/t-934530.html> adresinden alıntlandı.
26. Finansbank Babalar Günü reklamı görselleri, 22 Haziran 2016 tarihinde https://www.youtube.com/watch?v=29ZRbkw_-wY adresinden alıntlandı.
27. babaolmak.com kişisel blog, "9,5 ayın ardından", 17 Haziran 2016 tarihinde <http://www.babaolmak.com/genel/95-ayin-ardindan> adresinden alıntlandı.
28. Babaolmakdemek.com kişisel blog, 17 Haziran 2016 tarihinde http://www.babaolmakdemek.com/?page_id=60 adresinden alıntlandı.

